

VASTINEET / EHDOTUSVAIHE

PROJEKTIN NIMI	Kaavan laatija	Päiväys
Hyrnsalmen kunta Hyrnsalmen strateginen tuulivoimayleiskaava	Jaakko Raunio, Mikko Autio	23.10.2023

Tuulivoimayleiskaavaehdotus oli osallisten lausuntoja ja mielipiteitä varten yleisesti nähtävillä 27.4.-29.5.2023 välisen ajan Hyrnsalmen kunnanvirastossa ja internet-sivuilla osoitteessa <https://www.hyrnsalmi.fi/asuminen-ja-ymparisto/tekniset-palvelut/kaavoitus/tuulivoimayleiskaava> (MRL 62 § ja MRA 30 §).

LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Sisällys

1.	Kainuun ELY-keskus (24.5.2023)	2
2.	Kainuun Liitto (25.5.2023)	5
3.	Kainuun museo (29.5.2023)	5
4.	Metsähallitus (29.5.2023)	7
5.	Ilmatieteenlaitos (27.5.2023)	8
6.	Kainuun hyvinvointialue (29.5.2023)	9
7.	Luonnonvarakeskus (30.5.2023)	10
8.	Museovirasto (19.5.2023)	11
9.	Suomen erillisverkot (30.5.2023)	11
10.	Suomen luonnonsuojeluliiton Kainuun piiri ry (3.11.2022)	12
11.	Fingrid (29.5.2023)	14
12.	Telia Company (9.5.2023)	15
13.	Digita (29.5.2023)	15
14.	Paliskuntain yhdistys (29.5.2023)	16
15.	Fintrafic Lennonvarmistus Oy (27.4.2023)	19
16.	Kainuun ympäristöterveyspalvelut (17.5.2023)	20
17.	Metsäkeskus (29.5.2023)	21
18.	Pääesikunta (10.5.2023)	22
19.	Metsästäjäliiton Kainuun piiri (29.5.2023)	25
	MUISTUTUKSET	26
20.	Muistutus 1 (yksityishenkilö)	26
21.	Muistutus 2 (Yksityishenkilö)	27
22.	Muistutus 3 (Ukkohallan toimijat)	28
23.	Muistutus 4 (Yksityishenkilö)	29

1. Kainuun ELY-keskus (24.5.2023)

Hyrnsalmen kuntaan on päätetty laatia kunnanhallituksen päätöksellä 26.1.2021 (§ 14) oikeusvaikutukseton strateginen tuulivoimayleiskaava koko Hyrnsalmen kunnan alueelle. Tuulivoimayleiskaavan nimitys on vaihdettu 7.3.2023 § 36 kunnanhallituksen päätöksellä Hyrnsalmen tuulivoimaohjelmaksi. Tuulivoimaohjelmalla ohjataan Hyrnsalmen kunnan tuulivoimapuistojen suunnittelua ja se on osa kuntastrategiaa. Tuulivoimaohjelma ei ole maankäyttö- ja rakennuslain 77 a §:n mukainen yleiskaava, jota voisi käyttää suoraan rakennuslupien perusteena. Kaavaprosessilla on pyritty turvaamaan laaja osallistumismahdollisuus tuulivoimaohjelmatyöhön. Rakentamista ohjaavat tarkemmat yleiskaavat laaditaan hankekohtaisesti, ottaen huomioon Hyrnsalmen tuulivoimaohjelma ja Kainuun tuulivoimamaakuntakaava.

Kainuun ELY-keskus toteaa, että lausunnolla olevassa aineistossa on pääosin huomioitu Kainuun ELY-keskuksen Hyrnsalmen tuulivoimayleiskaavan valmisteluvaiheen luonnosaineistosta annetun lausunnon sisältö. Nähtävillä olevasta Hyrnsalmen tuulivoimaohjelmasta Kainuun ELY-keskus lausuu seuraavaa:

Tuulivoimaohjelma

Koska vireillä ollut oikeusvaikutukseton yleiskaava on muuttunut prosessin edetessä kuntastrategian kaltaiseksi ohjelmaksi, Kainuun ELY-keskus huomauttaa, että ohjelman asiakirjoista olisi tarkoituksenmukaista poistaa kaava-sanat/kaavoitukseen viittaavat termit (mm. kaavaehdotus, kaavaselostus ym.). Muutoinkin selostus tulisi laatia siten, että kyseessä ei ole enää kaavaselostus, vaan kuntastrategian kaltainen ohjelma. Näiden huomioiden lisäksi kaavakartalla on annettu mm. tuulivoimarakentamisessa huomioitavia yleismääräyksiä. Kainuun ELY-keskus ehdottaa, että yleismääräysten sijaan käytettäisiin esim. termiä suunnitteluohjeet.

Yleismääräyksissä (suunnitteluohjeissa) on esitetty asioita, joita tulee huomioida yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa yhteisvaikutuksia arvioitaessa. Näiden teemojen lisäksi Kainuun ELY-keskus esittää, että yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa huomioitaisiin luonnon monimuotoisuuden lisäksi ekologiset yhteydet, uhanalainen lajisto ja luontotyypit. Myös arvokkaat harjualueet ja harjijensuojeluohjelma-alueet ovat sellaisia asioita, jotka on hyvä huomioida yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Nämä huomioitavat alueet on nostettu esiin myös voimassa olevassa Kainuun tuulivoimamaakuntakaavassa. Lisäksi yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon myös vaikutukset arvokkaisiin geologisiin esiintymiin.

Vaikka kyseessä on Hyrnsalmen tuulivoimaohjelma, joka on osa kuntastrategiaa, Kainuun ELY-keskus näkisi perusteltuna, että voimassa olevan Kainuun maakuntakaavan tuulivoimarakentamista ohjaavat määräykset huomioitaisiin jo suunnittelun tässä vaiheessa. Kainuun ELY-keskus näkee tärkeänä, että liitekarttoihin tulee asettaa arvokkaat harjualueet ja harjijensuojeluohjelma-alueet. Myös maakuntakaavan mukaiset ge-1 (moreenimuodostumat) ja ge-2 (tuuli- ja rantakerrostumat) -merkinnät arvokkaista geologista muodostumista tulisi lisätä kartta-aineistoon.

Ilmastovaikutukset

Ohjelman selostuksessa ilmastovaikutuksia on käsitelty hyvin yleisellä tasolla. Kun ohjelmasta aikanaan siirrytään kaavatason suunnitteluun, ilmastovaikutuksia arvioidessa on syytä kiinnittää huomiota seuraaviin asioihin:

- Ilmastovaikutuksia arvioidessa on syytä esittää arvio metsäkadosta ja alle jäävistä turvemaista, ja arviot hiilivarastojen ja hiilen sidonnan menetyksistä. Kainuun ELY-keskus esittää, että kaavaprosessin yhteydessä arvioitaisiin metsäpinta-alan poistumaa uusien voimajohtokäytävien osalta samalla tarkkuudella kuin tuulivoima-alueidenkin.
- Ilmastovaikutuksia tarkasteltaessa tulisi kiinnittämällä huomiota mm.

ilmastovaikutusten aikajänteeseen, tavoiteltavaan päästökehitykseen ja sopeutumistavoitteisiin, epävarmuuksiin sekä mahdollisuuksiin lieventää hillintä- ja sopeutumistavoitteiden vastaisia vaikutuksia. Arviossa tulisi tähdätä merkittävien ilmastovaikutusten tunnistamiseen ja käsittelemiseen.

- Yleiskaavassa tulee huomioida haitallisten vaikutusten lieventämiskeinot, esim. vähähiiliset materiaalit, neitseellisten luonnonvarojen paikallisuus ja niiden minimointi sekä liikennöintijärjestelyt. Hankkeiden seuraavissa vaiheissa tulee arvioida hankkeen ilmastovaikutukset koko elinkaaren ajalta, huomioiden alueen maisemointitarpeet tuulivoimaloiden elinkaaren loppupäässä.
- Kainuun ELY-keskus näkee, että ilmastovaikutuksia arvioitaessa perustellun näkemyksen muodostamisen tueksi olisi hyvä verrata ilmastovaikutuksia hillinnän näkökulmasta alueellisiin päästö- sekä nielutietoihin.

Kaavojen ohjaava vaikutus

Kainuun ELY-keskus muistuttaa, että tämän Hyrynsalmen kunnan laatimantuulivoimaohjelman lisäksi tuulivoiman rakentamista ohjaa ensisijaisestimaakuntatasoinen suunnittelu. Kunta voi toteuttaa maakuntakaavastapoikkeavia ratkaisuja vain, jos voimaloiden määrä jää alle maakuntakaavassa määrätyn seudullisen tason. Ohjelman selostuksessa on tunnistettu MRL 39 §:ssä säädetyt yleiskaavan sisältövaatimukset. Näiden sisältövaatimusten lisäksi tuulivoimarakentamisessa tulee huomioida MRL 77 b §:ssä säädetyt tuulivoimarakentamista koskevat yleiskaavan erityiset sisältövaatimukset.

Aurinkovoimalat

Määräysten/suunnitteluohjeiden mukaan alueelle voidaan soveltuvilta osin sijoittaa myös muuta uusiutuvaa energiantuotantoa, kuten aurinkovoimaa. Todettakoon, että maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) näkökulmasta aurinkovoimaloiden luvittamiseen ei ole vielä syntynyt selkeitä säännöksi ja toimintatapoja. Luvanvaraisuus riippuu mm. alueen koosta, sijainnista ja ympäristössä olevista herkistä toiminnoista, joilla saattaa olla vaikutusta voimala-alueen sijoittumiseen. Teollisen kokoluokan voimala-alueita ei voitane luvittaa toimenpideluvilla (vrt. kunnan rakennusjärjestys), vaan asia on ratkaistava joko rakennusluvalla tai ennen rakennuslupaa asia on ratkaistava suunnittelutarveratkaisulla. Asiaan saattaa liittyä myös kaavoitusmenettely (asema- tai yleiskaava), mutta tarve on ensisijaisesti kunnan harkinnassa. Kaavoitusmenettelyssä ei kuitenkaan voida käyttää samaa menettelyä kuin tuulivoimaloiden sijoittelussa. Lainsäädäntö ei (vielä) tunne aurinkovoimayleiskaavaa, jolla rakennuslupa-/luvat voitaisiin myöntää suoraan, kuten tuulivoimaloiden kohdalla voidaan menetellä.

Myöskään YVA-laki (laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä) ei tunne aurinkovoimaloita. Niille ei ole määritelty YVAA tehtäväksi laitosluettelon (lain liite 1) mukaan. Harkinnanvarainen YVA voidaan edellyttää, jos katsotaan, että hankkeella on merkittäviä ympäristövaikutuksia (YVA-lain 3 §). YVA kuitenkin edellytetään hankeluettelon eli liitteen 1 kohdan 2 f mukaan seuraavalta hankkeelta: yli 200 hehtaarin laajuinen, yhtenäiseksi katsottavan alueen metsä-, suo- tai kosteikkoluonnon pysyväisluonteinen muuttaminen toteuttamalla uudisjoituksia tai kuivattamalla ojitettomia suo- ja kosteikkoalueita, poistamalla puusto pysyvästi tai uudistamalla alue Suomen luontaiseen lajistoon kuulumattomilla puulajeilla.

Yhdistelmäkartta

Laaditun ohjelman yhteydessä on laajasti tutkittu ja arvioitu erilaisia tekijöitä, joilla saattaa olla vaikutuksia tuulivoimala-alueiden sijoittumiseen. Kainuun ELY-keskus pitää ohjelman asiakirjojen ja niiden liitteiden puutteena, ettei liitteistä ja tuulivoimaohjelman kartasta ole laadittu yhdistelmää, jossa kaikki huomioitavat asiat olisi koottu yhteen ohjelman mukaisten voimala-alueiden kanssa. Kainuun ELY-keskuksen näkemyksen mukaan ns. yhdistelmäkartta auttaisi hahmottamaan kokonaisuuden ja siihen mahdollisesti liittyvät ristiriitaisuudet.

Vastine:

- *Kunnanhallitus on päättänyt 7.3.2023 kokouksessaan käyttää tuulivoimayleiskaavasta nimitystä tuulivoimaohjelma. Tästä huolimatta kaavaprosessi viedään loppuun oikeusvaikutuksettomana strategisena yleiskaavana.*
- *Lisätään kaavan yleismääräyksiin ekologisten yhteyksien, uhanalaisen lajiston ja luontotyyppien, arvokkaiden harjualueiden ja geologisten esiintymien huomioiminen. Lisätään liitekarttoihin arvokkaat harjualueet, harjunsuojeluohjelma-alueet sekä Kainuun maakuntakaavan arvokkaiden geologisten muodostumien merkinnät.*

- Täydennetään kaavaselostuksen vaikutusten arviointia ilmastovaikutusten osalta.
- Lisätään kaava-aineistoon yhdistelmäkartta, jossa esitetään tuulivoima-alueiden lisäksi kaikki rajoittavat ja huomioitavat tekijät.

Liikenne- ja infrastruktuuri vastuualue (24.5.2023)

Hyrnsalmen kunnanhallitus on päättänyt kokouksessaan 7.3.2023 asettaa tuulivoimaohjelmaehdotuksen julkisesti nähtäville. Hyrnsalmen tuulivoimayleiskaava laaditaan koko kunnan alueelle oikeusvaikutuksettomana strategisena yleiskaavana. Tuulivoimayleiskaavalla ohjataan Hyrnsalmen kunnan tuulivoimaloiden rakentamisen suunnittelua ja tuulivoimala-alueiden sijoittumista. Rakentamista ohjaavat tarkemmat yleiskaavat laaditaan hankekohtaisesti, ottaen huomioon Hyrnsalmen tuulivoimayleiskaava ja Kainuun tuulivoimamaakuntakaava. Strateginen tuulivoimayleiskaava toimii kuntastrategian ja muiden keskeisten strategioiden rinnalla maankäytön kokonaiskuvaa hahmottavana, seudullisen suunnittelun välineenä.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualue näkee tarpeelliseksi aktiivisen vuoropuhelun tuulivoimahankkeiden suunnittelussa hanketoimijoiden, suunnittelijoiden, kuntien ja viranomaisten välillä. Tuulivoimahankkeilla voi olla merkittäviä vaikutuksia liikenteeseen rakentamisaikana. Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualue pitää tärkeänä, että hankkeiden liikenteelliset vaikutukset arvioidaan huolella hankekohtaisissa YVA- ja kaavaprosesseissa. Yksittäinen tuulivoimahanke aiheuttaa maantieverkolle satoja, jopa tuhansia, kiviaines- ja betonikuljetuksia aiheuttaen merkittävää haittaa liikenteen sujuvuudelle ja turvallisuudelle sekä rakenteellista kuormitusta erityisesti alemmalla tieverkolle. Tuulivoimaloiden koon kasvaminen aiheuttaa haasteita puolestaan erikoiskuljetusten näkökulmasta. Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualue pitää tärkeänä, että hankkeiden vaikutuksia arvioidaan liikenneturvallisuuden, liikenteen sujuvuuden, tiestön ja siltojen kunnan sekä mahdollisten rajoitusten (esimerkiksi korkeus- ja painorajoitukset) näkökulmasta. Hankealueille johtavien teiden ja kuljetusreittien osalta on tärkeää arvioida vaikutuksia myös teiden varsilla olevan asutuksen ja muiden häiriintyvien kohteiden näkökulmasta. Liikennevaikutusten arvioinnissa tulee huomioida mahdolliset yhteisvaikutukset muiden alueelle sijoittuvien hankkeiden kanssa myös liikenteen osalta, mikäli niiden rakentaminen voi tapahtua samanaikaisesti.

Suunnittelun aikana on riittävän ajoissa kiinnitettävä huomiota tuulivoimalan osien varastointiin ja kuljetusreittien selvittämiseen. Tarvittaessa kunnastakin voidaan ohjeistaa hanketoimijoita ja suunnittelijoita olemaan yhteydessä maanteiden osalta hyvissä ajoin tienpitäjään, mikäli herää kysyttävää mahdollisista toimenpidetarpeista tieverkon osalta tai kuljetuksiin liittyvistä asioista. Mikäli maanteiden osalta rakenteiden vahvistamiselle tai liittymien parantamistoimille todetaan tarvetta, niiden suunnitteluun ja niihin liittyvien suunnitelmien käsittelyyn tulee varata riittävästi aikaa. Toimenpiteet suunnitellaan ja toteutetaan hankkeesta vastaavan kustannuksella yhdessä niistä vastaavien viranomaistahojen (ELY-keskus tai Väylävirasto) kanssa. Riskit tiestön vaurioitumisesta ja korjaustarpeista tulee suunnittelun aikana arvioida ja esittää toimenpiteet riskin välttämiseksi ja mahdollisten vaurioiden korjaamiseksi ja kulujen korvaamiseksi.

Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualueen näkemyksen mukaan tuulivoimahankkeissa olisi tarkoituksenmukaista laatia erillinen liikenteellinen saavutettavuus selvitys joko YVA-menettelyn yhteydessä tai hyvissä ajoin ennen hankkeen rakentamista. Selvitys auttaa tunnistamaan tuulivoimapuiston rakentamisesta johtuvien kuljetusten vuoksi mahdollisesti tarvittavat muutostarpeet sekä niiden toteuttamisen maantieverkon osalta riittävän ajoissa ilman, että ne viivästyttävät tuulivoimahanketta. Liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualue pitää tärkeänä, että tuulivoimahankkeiden suunnittelussa huomioidaan mm. seuraavat ohjeet: Väyläviraston Tuulivoimalaohje (Liikenneviraston julkaisuja 8/2012), Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun liittojen laatima liikenne- ja saavutettavuus selvitys Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueen tuulivoimahankkeiden liikenteellisen saavutettavuuden näkökulmasta (<https://kainuunliitto.fi/liikenne- ja saavutettavuus selvitys- valmistui- kainuun- ja- pohjois- pohjanmaan- maakuntakaavoituksessa- tarkastelluille- tuulivoima- alueille/>) ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen johdolla laadittu Tuulivoimarakentaminen tienpitäjän näkökulmasta -selvitys (<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-398-121-8>). Tuulivoimahankkeisiin keskeisesti liittyvien

sähkösiirtoreittien ja voimajohtojen osalta suunnittelussa tulee huomioida Väyläviraston ”Sähkö- ja telejohdot ja maantiet” -ohje (Liikenneviraston ohjeita 3/2018) sekä Liikenneviraston 12.10.2018 antama määräys johtojen ja rakenteiden sijoittamisesta maantien tiealueelle (LIVI/44/06.04.01/2018).

Vastine:

- *Merkitään tiedoksi. Hankkeiden liikenteelliset vaikutukset arvioidaan hankekohtaisissa YVA- ja kaavaprosesseissa. Maakuntakaavassa esitettyjen tuulivoima-alueiden osalta liikenteellinen saavutettavuustarkastelu on tehty.*

2. Kainuun Liitto (25.5.2023)

Hyrnsalmen kunta pyytää Kainuun liitolta lausuntoa tuulivoimaohjelman ehdotuksesta. Hyrnsalmen kunnanhallitus on päättänyt 26.1.2021 (S 14) käynnistää oikeusvaikutuksettoman strategisen tuulivoimayleiskaavan laatimisen koko kunnan alueelle. Nimi on muutettu 7.3.2023 § 53 kunnanhallituksen päätöksellä Hyrnsalmen tuulivoimaohjelmaksi. Tuulivoimaohjelma on osa, jolla ohjataan Hyrnsalmen kunnan tuulivoimaloiden kuntastrategiaa, rakentamisen suunnittelua ja tuulivoimala-alueiden sijoittumista. Kainuun liitto on 3.11.2022 lausunnon Hyrnsalmen oikeusvaikutuksettomasta antanut tuulivoimayleiskaavaluonnoksesta.

Lausunto tuulivoimaohjelman ehdotuksesta

Kainuun liitto pitää hyvänä ja tarpeellisena asiana strategisen tuulivoimaohjelman laatimista Hyrnsalmen kunnan alueelle tilanteessa, jossa Hyrnsalmen kuntaan kohdistuu kiinnostusta tuulivoimarakentamisen toteuttamiseen. Tuulivoimaohjelman ehdotus on laadittu kattavasti ja siinä on riittävästi huomioitu valmisteluajana saadut palautteet. Myös Kainuun liitto on vastaanottanut Hyrnsalmen strategiseen tuulivoimaohjelmaan liittyvää palautetta Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 valmisteluprosessin aikana. Palautteissa on esitetty huolta mm. matkailun ja tuulivoiman yhteensovittamisesta. Lisäksi on esitetty Löytövaaran tuulivoima-alueen poistamista Kainuun tuulivoimamaakuntakaavasta 2035 porotalouteen ja asutukseen kohdistuvien vaikutusten vuoksi. Kainuun liitto on huomionnut saadut palautteet ja on neuvotellut kunnan kanssa osana maakuntakaavaprosessia.

Kainuun liitto tarkentaa tuulivoimamaakuntakaavan tarkistamisen aikataulua seuraavasti. Maakuntahallitus on päättänyt pyytää Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan 2035 kaavaehdotuksesta lausunnot 24.5.-26.6.2023 välisenä aikana ja tavoiteaikataulun mukaan kaavaehdotus on julkisesti nähtävillä kesä-syysy 2023. Tavoitteena on, että Kainuun tuulivoimamaakuntakaava 2035 on maakuntavaltuuston hyväksymiskäsittelyssä loppuvuonna 2023.

Vastine:

- *Merkitään tiedoksi. Huomioidaan tuulivoimamaakuntakaavan tarkistamisen aikataulu kaavatyön viimeistelyssä ja lisätään tieto kaavaselostukseen kaavaehdotuksen tilanteesta.*

3. Kainuun museo (29.5.2023)

Hyrnsalmen kunta on pyytänyt Kainuun Museolta lausuntoa koskien kunnan strategisen tuulivoimayleiskaavan ehdotuksesta (aiemmin tuulivoimayleiskaava). Strateginen tuulivoimayleiskaava toimii kuntastrategian ja muiden keskeisten strategioiden rinnalla maankäytön kokonaiskuvaa hahmottavana seudullisen suunnittelun välineenä. Tuulivoimaa on rakennettu tähän mennessä Hyrnsalmen ja Suomussalmen kuntien rajalle Kivivaara-Peuravaaran tuulipuistoalueelle ja Hyrnsalmen kunnassa on kaavoitettu yhteensä neljä tuulivoimala-alueita: Kivivaara-Peuravaara, Illevaara sekä Lumivaaran kaksi hankealuetta.

Kainuun tuulivoimamaakuntakaavaa ollaan parhaillaan päivittämässä ja se ohjaa 10 tuulivoimalaa suurempia hankkeita.

Lausunnolla olevan Hyrynsalmen tuulivoimaohjelmaehdotuksen valmistelussa on ollut kolme vaihtoehtoa: Vaihtoehto 0 sisältää nykyiset tuulivoimahankkeet, Vaihtoehto 1 sisältää uusia tuulivoima-alueita maltillisesti huomioiden matkailualueita ja hiljaisia erämaa-alueita ja Vaihtoehto 2 sisältää tuulivoimapotentialin maksimihyödyntämisen sisältäen kaikki alueet, joilla ei ole esteitä tuulivoimatuotannolle. Tuulivoimaohjelma on laadittu vaihtoehtojen 1 ja 2 yhdistelmästä.

Tuulivoimaohjelmassa on todettu tuulivoimaloiden vaikutuksista maisemaan ja kulttuuriperintöön aivan oikein, että vaikutus riippuu voimaloiden korkeudesta, ympäröivien alueiden peitteisyydestä sekä maaston korkeusvaihteluista. Täten ei voida määritellä yksiselitteistä vähimmäisetäisyyttä, mikä tulee olla tuulivoimalan ja arvokkaan rakennetun kulttuuriperintökohteen tai perinnemaiseman välillä, vaan nämä ratkaistaan hankekohtaisessa suunnittelussa. Sivulla 40 mainitaan, että tuulivoimaohjelman suunnittelussa eri vaihtoehtoja valmisteltaessa arvokkaiden maisema-alueiden ja arvokkaiden rakennettujen kulttuuriympäristökohteiden suojavyöhykkeeksi on asetettu 1000 metriä. Tällainen etäisyys on Kainuun Museon mielestä kaikissa tapauksissa aivan liian pieni.

Hyrynsalmella moni kulttuuriperintökohte on myös matkailukohte tai ulkoilureittiin liittyvä tutustumispaikka. Kohteiden ja tuulivoima-alueiden keskinäistä suhdetta tulee siten tarkastella sekä paikallisten asukkaiden että matkailuelinkeinon kannalta.

Uudet tuulivoimala-alueet tarvitsevat useimmiten uudet sähkönsiirtokäytävät. Hankesuunnittelussa tulee huomioida, että myös niillä on vaikutusta maisemaan sekä rakennettuun ja arkeologiseen kulttuuriperintöön.

Tuulivoimaohjelman kappaleessa 3.2.4 Maisema ja kulttuuriperintö sekä kuvassa 7 (sivut 14-15) on esitetty maakunnallisesti arvokas maisema-alue (Moisiovaara), valtakunnallisesti arvokkaat rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (5 kohdetta), maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristökohteet (13 kohdetta) ja kuvassa 7 vielä yli sata Hyrynsalmen kulttuuriympäristöohjelmassa esiteltyä paikallisesti arvokasta kulttuuriympäristökohdetta. Esityksestä puuttuvat kuitenkin Hyrynsalmen kunnan alueella sijaitsevat 12 paikallisesti arvokkaaksi luokiteltua perinnemaisemaa, jotka löytyvät Kainuun ympäristökeskuksen julkaisusta Kainuun perinnemaisemat (2000). Julkaisua ei mainita ohjelman lähdeluettelossa. Paikallisesti arvokkaat maisema-alueet sijaitsevat ainakin pääosin ohjelmaehdotuksen tuulivoimala-alueiden ulkopuolella, mutta osa niistä sijaitsee tuulivoima-alueiden tai potentiaalisten tuulivoima-alueiden välittömässä läheisyydessä. Esimerkiksi Lietekylän neljä haka- ja laidunaluetta sijaitsevat lähellä Lumivaaran tuulivoima-aluetta ja Nutilan autiotalon niitty hyvin lähellä Teerisuon potentiaalista tuulivoima-aluetta. Kainuun Museo esittää perinnemaisemien mainintaa ohjelman tekstissä sekä lisäämistä kartta-aineistoon.

Kuvassa 7 on vihreillä pisteillä merkitty myös kiinteät muinaisjäänneet. Lähteenä on ilmeisesti käytetty Museoviraston kyppi.fi-sivuston muinaisjäänne rekisteriä, vaikka lähdemainintaa ei kartan yhteydessä ilmoiteta. Kuvan 7 merkinnät eivät kerro koko totuutta, sillä kaikkia tunnettuja muinaisjäänneksiä ei ole ehditty viedä rekisteriin. Varsinkin tervahautoja rekisteristä puuttuu runsaasti. Tuulivoimahankkeiden maastoinventoinneissa Kainuussa onkin lähes aina löytynyt uusia muinaisjäänneksiä. Muinaisjäänne rekisteri päivittyy joka päivä. Rekisterissä on 25.5.2023 Hyrynsalmen kunnan alueelle merkitty 236 arkeologista kulttuuriperintökohdetta ja osalla niistä voi olla useita alakohteita. Ohjelmassa julkaistusta kartasta puuttuu selvästi merkintöjä ja kartan yhteyteen olisi hyvä merkitä, milloin kohteet on muinaisjäänne rekisteristä otettu.

Tuulivoimaohjelman kaavaehdotuksessa 6.4.2023 on neljä tuulivoimaloiden aluetta (TV), joille jokaiselle on annettu aluekohtaiset määräykset. Hyrynsalmen itäosassa on kuusi potentiaalista tuulivoimatuotannon aluetta, joista kolmelle on annettu aluekohtaiset määräykset. Kainuun Museolla ei ole huomautettavaa tähän karttaan tai sen merkintöihin ja määräyksiin.

Lopuksi Kainuun Museo toteaa, että Kajaanin kaupungin tuulivoimaohjelmassa linjattiin tuulivoimalan vähimmäisetäisyydeksi asunnosta tai loma-asunnosta vähintään kaksi kilometriä tai 10 x voimalan napakorkeus. Olisi loogista, että samaa etäisyyttä käytettäisiin myös Hyrynsalmen kunnan tuulivoimaohjelmassa.

Vastine:

- *Huomioidaan Kainuun perinnemaisemat esitetyllä tavalla kaavatyön viimeistelyssä selostukseen ja karttoihin. Täydennetään perinnemaisemat selvityksistä ja Kainuun maakuntakaava-aineistosta.*
- *Päivitetään kaavaselostukseen ja karttoille ajantasainen tieto muinaisjäänöksistä, lisätään lähdeviite ja tarkistuspäivämäärä.*
- *Hyrynsalmen kunnan alueella tarkoituksenmukaiseksi vähimmäisetäisyydeksi asutukseen on kaavatyön yhteydessä määriteltä 2 km. Etäisyys perustuu muun muassa prosessin aikana esille nousseisiin tavoitteisiin, voimassa olevaan lainsäädäntöön sekä tiedossa oleviin tuulivoimaloiden tyypillisiin ympäristövaikutuksiin. Ratkaisut tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.*
- *1 kilometrin suojaetäisyys arvokkaista maisema-alueista ja rakennetun kulttuuriympäristön kohteista on varsin lyhyt, sillä korkeat voimalat näkyvät kauas ja maisemavaikutukset ulottuvat pidemmälle. Maisema-alueet ja kohteet sijaitsevat kuitenkin asutuksen yhteydessä, jolloin suojaetäisyys on käytännössä 2 km. Maisemavaikutuksia arvioidaan tarkemmin hankekohtaisen suunnittelun yhteydessä.*

4. Metsähallitus (29.5.2023)

Hyrynsalmen kunnanhallitus on päättänyt 26.1.2021 (§ 14) käynnistää oikeusvaikutuksettoman strategisen tuulivoimayleiskaavan laatimisen Hyrynsalmen kunnan alueelle. Tuulivoimayleiskaavalla ohjataan Hyrynsalmen kunnan tuulivoimaloiden rakentamisen suunnittelua ja tuulivoimala-alueiden sijoittumista. Hyrynsalmen tuulivoimayleiskaava laaditaan koko kunnan alueelle oikeusvaikutuksettomana strategisena yleiskaavana. Tuulivoimayleiskaavan nimitys on vaihdettu 7.3.2023 § 36 kunnanhallituksen päätöksellä Hyrynsalmen tuulivoimaohjelmaksi.

Metsähallitus on tutustunut Hyrynsalmen tuulivoimaohjelmaehdotukseen ja lausuu seuraavaa:

Suomi pyrkii maailman ensimmäiseksi fossiilivapaaksi hyvinvointiyhteiskunnaksi ja tavoittelee hiilineutraaliutta vuonna 2035. Tuulivoiman osuutta Suomen energiatuotannosta kasvatetaan. Metsähallituksella on tärkeä rooli Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Metsähallituksen strategisena tavoitteena on moninkertaistaa uusiutuvan energian tuotanto valtion alueilla vuoteen 2030 mennessä.

Metsähallitus pitää tärkeänä ja kunnan edun mukaisena, että Hyrynsalmen tuulivoimayleiskaava on tuulivoimatuotantoa mahdollistava, ja että tuulivoima-aluerajauksia olisi useampi kuin ehdotusvaiheessa esitetyt alueet ja ne olisivat riittävän laajoja yleiskaavavaiheessa. On mahdollista, ettei kaikkiin esitettyihin tuulivoimapotentiaalsiin alueisiin voida toteuttaa tuulivoimapuistoa, joten tuulivoimaohjelmassa on hyvä mahdollistaa useamman alueen tarkempi tarkastelu. Myöhemmässä suunnittelussa tarkastellaan erikseen ja yksityiskohtaisemmin aluekohtaisia mahdollisia rajoitteita ja vaikutuksia, sekä huomioidaan yhteisvaikutukset. Metsähallitus ehdottaa Teerensuon, Karankavaaran ja erityisesti Löytövaaran palauttamista tuulivoimayleiskaavaehdotukseen. Löytövaaran tuulivoima-alue on Kainuun tuulivoimamaakuntakaavaluonnoksessa, ja alue olisi hyvä lisätä uudelleen Hyrynsalmen tuulivoimaohjelmaan. Teerensuon alueella sijaitsee Ahvenlampi-suojelumetsä.

Yleiskaavassa osoitettu Pölhösuo tv-alue sijoittuu Pölhövaaran Natura-alueen läheisyyteen sen eteläpuolelle. Luonnonsuojeluohjelmien alue on Natura-aluetta laajempi ja ulottuu yksityismaan rajaan Pölhösuo suoalueen pohjoisreunassa. Pölhösuo on itsessään rimpinen ja luhtainen aapasuo eikä sovelias tuulivoimarakentamiseen. Pölhösuo eteläpuolella on Pölhövaaran suojelumetsä.

Kaavaselosteen mukaan tuulivoimalle soveltuvien alueiden rajauksessa on huomioitu suojelualueiden suojavyöhykkeet, joka on 500 m Natura-alueille ja 50 ha suuremmille suojelualueille. Pöyhövaaran suojelumetsän ja luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvan alueen välinen etäisyys on pienimmillään 340 metriä. Pöyhösuo- tv-alueen itäistä osa- aluetta tulisi tarkastella uudelleen huomioiden suojavyöhykkeet suojeluohjelma-alueelle. Lisäksi olisi hyvä huomioida Metsähallituksen suojelumetsien mahdolliset suojavyöhykkeet aiemmin mainitun Pöyhövaaran suojelumetsän lisäksi Kytölehdon tv-alueeseen rajautuva Iso-Haukikumpu Puolangalla sekä Petron suojelumetsä Kotasuo- tv-alueen vieressä.

Vastine:

- *Hyrnsalmen kunnan tavoitteena on mahdollistaa tuulivoimatuotannon kehittäminen alueellaan. Yleiskaavaprosessissa on selvitetty tuulivoimatuotannolle parhaiten soveltuvat alueet, joista osa on mukana kaavaratkaisussa. Ratkaisut tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Kunnan tavoitteena on mahdollistaa eri energiatuotantomuotojen ja elinkeinojen kehittäminen alueellaan sekä turvata myös luonto- ja maisema-arvojen säilyminen.*
- *Teerensuo, Karankavaaran ja Löytövaaran alueet on poistettu kaavaratkaisusta kunnanhallituksen päätöksellä 7.3.2023 § 36.*
- *Metsähallituksen suojelumetsien alueet on rajattu pois tuulivoimaloiden alueista. Aluekohtaisissa määräyksissä huomioidaan suojelumetsien ja muiden suojelualueiden läheisyys.*
- *Saadun palautteen perusteella muutetaan Pöyhösuo- alueen rajausta ja luokitusta potentiaalisiksi tuulivoima-alueeksi.*

5. Ilmatieteenlaitos (27.5.2023)

Hyrnsalmen kunnanhallitus on päättänyt 26.1.2021 (§ 14) käynnistää oikeusvaikutuksettoman strategisen tuulivoimayleiskaavan laatimisen Hyrnsalmen kunnan alueelle. Tuulivoimayleiskaavalla ohjataan Hyrnsalmen kunnan tuulivoimaloiden rakentamisen suunnittelua ja tuulivoimala-alueiden sijoittumista. Hyrnsalmelle on tähän mennessä kaavoitettu yhteensä neljä tuulivoimala- aluetta: Kivivaara-Peuravaara, Illevaara sekä Lumivaaran kaksi hankealuetta. Hyrnsalmen kunnanhallitus päätti kokouksessaan 7.3.2023 § 36 asettaa tuulivoimaohjelmaehdotuksen julkisesti nähtäville. Nyt aineistossa on esitelty tuulivoimatuotannolle potentiaalisia alueita: Iso-Rapavaara, Kinnusenlehto, Kolasuo, Haavikonsuo, Matalanjärvi, Särkkävaara-Palovaara, Teerensuo, Löytövaara, Latvapalo, Karankavaara ja Iso-Kukkuri (Liitekartta 8). Yhteensä alueiden pinta-ala on 166 km².

Hyrnsalmen kunta on pyytänyt Ilmatieteen laitokselta lausuntoa Hyrnsalmen tuulivoimaohjelman ehdotusvaiheen aineistosta.

Ilmatieteen laitos on perehtynyt aineistoon ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Kuten on todettu aikaisemmassa lausunnossa 02.11.2022 (440/03.00.02/2022), Ilmatieteen laitoksella ei ole lausuttavaa Hyrnsalmen tuulivoimaohjelman ehdotusvaiheen aineistosta, koska alueelle suunniteltavat tuulivoima-alueet sijaitsevat kaikki yli 20 km päässä lähimmästä laitoksen operatiivisesta säätutkasta.

Vastine:

- *Merkitään tiedoksi.*

6. Kainuun hyvinvointialue (29.5.2023)

Hyrnsalmen kunta on pyytänyt lausuntoa Kainuun hyvinvointialueelta koskien Hyrnsalmen tuulivoimaohjelmaa. Kainuun hyvinvointialue lausuu seuraavaa.

Tuulivoimahankkeiden yhteydessä on syytä pohtia, onko tuulivoimaloilla vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin tarkoituksena on selvittää tuulivoimahankkeiden vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin, elinoloihin ja viihtyvyyteen. Sosiaalisten vaikutusten arviointi (SVA) ja terveysvaikutusten arviointi (TVA) on tärkeä osa ympäristövaikutusten arviointia. Ympäristövaikutusten arvioinnista säädetään laissa (252/2017 ja 556/2021).

Sosiaali- ja terveysministeriön ympäristövaikutusten arviointioppaan (1999:1) mukaan ympäristövaikutusten arviointi koskee hankkeita, joilla todennäköisesti on merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia. Hankkeista, joita arviointimenettely koskee, säädetään tarkemmin asetuksella. Ympäristövaikutusten arviointi ja selvittäminen kuuluu hankkeesta vastaavalle toiminnanharjoittajalle.

Sosiaali- ja terveysviranomaiset voivat tuoda asiantuntemuksensa arviointimenettelyyn esimerkiksi lausumalla käsityksensä ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta. Sosiaali- ja terveysviranomaiset voivat tarvittaessa osallistua ympäristövaikutusten arvioinnista pidettäviin tilaisuuksiin TVA:n ja SVA:n asiantuntijoina.

Tuulivoiman melun aiheuttamia vaikutuksia ihmisten terveyteen on tutkittu jonkin verran. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) mukaan tuulivoimalan melu voi häiritä unta. Ympäristömelun yleisimpiä haittoja ovat häiritsevyys ja unen häiriintyminen. Nämä haitat ovat samoja riippumatta melun lähteestä. Äänen voimakkuuden lisäksi häiritsevyyteen vaikuttavat näköyhteys melulähteeseen, asenteet melulähdettä kohtaan ja huoli terveyshaitoista.

Tuulivoimaloiden aiheuttamaa infraääntä on ehdotettu tuulivoimaloiden mahdollisten terveyshaittojen aiheuttajaksi. Tuulivoimalat tuottavat laajakaistaista ääntä, joka sisältää myös pieniä taajuuksia ja infraääntä. Infraääni tarkoittaa hyvin pientaajuisia eli matalaa ääntä. Osa tuulivoimatuotantoalueiden läheisyydessä asuvista henkilöistä on kertonut monenlaisista elämänlaatua heikentävistä oireista, jotka he ovat yhdistäneet tuulivoimaloiden infraääneen. Yleisimpiä heidän kuvaamiaan oireita ovat päänsärky ja muut säryt, pahoinvointi, huimaus, uupumus, paineen tunne korvassa, tinnitus, korkea verenpaine ja rytmihäiriöt.

Kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa vuoteen 2030 linjattiin, että tuulivoiman terveys- ja ympäristöhaitoista on tehtävä riippumaton ja kattava selvitys. THL osallistui vuonna 2017 selvityksen ensimmäiseen vaiheeseen. Selvityksen johtopäätös oli, että tieteellistä näyttöä tuulivoimaloiden tuottaman infraäänen terveysvaikutuksista ei ole, mutta asiaa on toistaiseksi tutkittu hyvin vähän, eikä pitkäaikaisen altistumisen haittoja voida täysin sulkea pois.

Tuulivoimaloiden infraäänen mahdollisia haitallisia vaikutuksia ihmisten terveyteen tutkittiin selvityksen toisessa vaiheessa vuosina 2018–2020. Tutkimuksessa selvisi, että tuulivoimalat muuttivat asuntojen ääniympäristöä kaupunkimaiseen suuntaan. Tuulivoimaloiden infraäänen oireitaan liittävät henkilöt muun muassa asuivat keskimäärin lähempänä tuulivoimaloita ja heillä oli yleisemmin kroonisia sairauksia sekä toiminnallisia oireita ja häiriöitä.

Hyrnsalmen tuulivoimaohjelman valmistelussa tulee arvioida ohjelman sosiaalisia terveysvaikutuksia.

Vastine:

- *Hyrnsalmen tuulivoimaohjelman vaikutusten arvioinnissa on arvioitu tuulivoiman terveysvaikutuksia strategisen yleiskaavan tarkkuustasoon soveltuvalla tarkkuudella. Täydennetään tarvittavilta osin vaikutusten arviointia lausunnossa esille nostettujen teemojen osalta. Viimeisin tutkimustieto huomioidaan arvioinnin viimeistelyssä.*

7. Luonnonvarakeskus (30.5.2023)

Johdanto

Hyrnsalmen kunta pyytää Luonnonvarakeskukselta lausuntoa oikeusvaikutuksettomasta strategisesta tuulivoimayleiskaavasta ja sen selostuksesta. Kaavan nimi on muutettu 7.3.2023 § 36 kunnanhallituksen päätöksellä Hyrnsalmen tuulivoimaohjelmaksi. Kaavatyössä on tarkoitus selvittää, missä ovat potentiaalisimmat ja alueidenkäytön kannalta soveltuvimmat tuulivoimapuistoalueet Hyrnsalmen kunnan alueella.

Lausunto

Pyydettynä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Lausunnossaan Luke keskittyy Metsästyslain (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin.

Hyrnsalmen kunta sijoittuu kokonaisuudessaan Hallan paliskunnan alueelle. Kaavaselostuksessa kerrotaan, että tuulivoiman vaikutukset poronhoitoon ovat suurimmillaan rakentamisen aikana. Luonnonvarakeskus huomauttaa, että tuulivoiman vaikutuksia poroihin on tutkittu Ruotsissa ja Norjassa, ja vaikutusten on havaittu vaihtelevan vuodenajan, porojen sukupuolen, petojen määrän ja elinympäristön mukaan. Vapaasti liikkuvien porojen osalta Ruotsissa tehdyt pitkäaikaistutkimukset viittaavat siihen, että tuulivoimalla on vaikutusta erityisesti porojen vasomisaikaiseen habitaatinvalintaan ja elinympäristön käyttöön (mm. Skarin ym. 2018). Tuoreimmassa tutkimuksessa porojen laidunpaine väheni jopa 10 km etäisyydellä tuulivoimasta (Eftestøl 2023). Vasovilla ja vasojaan hoitavilla porovaatimilla tilankäytön väheneminen havaittiin selkeimmin 5 km säteellä voimaloista, joka on samaa alueellista mittakaavaa kuin porojen tai karibujen kokeman muun ihmistoiminnan häiriövaikutus (Vistnes ja Nelleman 2008). Lisäksi vasallisten vaadinten välttämiskäyttäytyminen oli voimakkaampaa turbiinien käytön aikana kuin voimaloiden rakentamisen aikana.

Tuulivoiman vaikutuksia porotalouteen ei tule aliarvioida eri suunnittelualueiden kohdalla. Tuulivoiman tunnettuja vaikutuksia poroelinkeinoon on kuvailtu kaavaselostuksessa, mutta kannattaa kuitenkin huomioida, että Suomessa poronhoito poikkeaa monilta osin Ruotsin ja Norjan poronhoidosta ja naapurimaista saadut tulokset eivät välttämättä ole suoraan verrannollisia meidän olosuhteisiimme. On tärkeää ottaa huomioon kyselytutkimusten tulokset ja toimia yhteistyössä paliskunnan kanssa kaavan jatkosuunnittelussa.

Kaavaselostuksessa todetaan, että tuulivoimarakentamisen kannalta kriittisiä luontotyypppejä ovat erityisesti lintujen elinympäristöt. Lisäksi selostuksessa kerrotaan, että Natura-alueiden ja tuulivoimalle kaavoitettujen alueiden väliin on jätetty vähintään 500 m leveä suojavyöhyke. Luke huomauttaa, että osalla lajeista mahdollinen vaikutusalue saattaa olla merkittävästi laajempi kuin ohjelmassa esitetty tarkastelualue.

Esimerkiksi metsäkanalintuihin kohdistuvista vaikutuksista Luke huomauttaa, että törmäysriskin lisäksi metsäkanalinnut saattavat välttää tuulivoimalaa ympäröivää aluetta tai käyttää sitä vähemmän lisääntymisaikana (soidinajan lisäksi myös poikasten kasvatukseen liittyvä habitaatinvalinta) lajista riippuen n. 500–600 m säteellä ja metson tapauksessa jopa yli 1000 m säteellä (mm. Coppes et al. 2020A). Saksassa, Ruotsissa ja Itävallassa tehdyssä tutkimuksessa ei ollut mitään viitteitä siitä, että metsot tottuisivat tuulivoimaan edes 8 vuoden aikana (Coppes et al. 2020B). Täten tuulivoimaloiden vaikutus metsäkanalintuihin ei välttämättä ulotu vain rakentamisen ajalle ja alueelle.

Lisäksi Luke huomauttaa, että kaavan suunnittelussa olisi syytä huomioida yhteisvaikutukset laajemmassa mittakaavassa. Tilanne on tällainen, kun samoille reviireille ja lajin esiintymisalueille (esim. susi, karhu, poro) suunnitellaan useita tuulivoimahankkeita. On tärkeää, että etenkin direktiivilajien osalta otetaan huomioon tämä muun maankäytön yhteisvaikutus alueella elävien lajien elinolosuhteisiin ja elinympäristöjen mahdolliseen menetykseen ja ekologiisiin käytäviin. Kaavan vaikutuksia ja

tuulivoiman yhteisvaikutuksia tulee siten tarkastella laajemmassa mittakaavassa ja myös muun lajiston kuin linnuston osalta.

Lausunnon tiivistelmä

Hyrnsalmen kunta sijoittuu kokonaisuudessaan Hallan paliskunnan alueelle. Kaavaselostuksessa kerrotaan, että tuulivoiman vaikutukset poronhoitoon ovat suurimmillaan rakentamisen aikana. Tuulivoiman vaikutuksia porotalouteen ei tule aliarvioida. Ruotsissa tehdyt tutkimukset viittaavat siihen, että tuulivoimalla on vaikutusta erityisesti porojen vasomisaikaiseen habitaatinvalintaan ja elinympäristön käyttöön. Vasallisten vaadinten välttämiskäyttäytyminen oli myös voimakkaampaa turbiinien käytön aikana kuin voimaloiden rakentamisen aikana. Naapurimaista saadut tulokset tuulivoiman vaikutuksista eivät välttämättä ole suoraan verrannollisia meidän olosuhteisiimme. Natura-alueiden ja tuulivoimalle kaavoitettujen alueiden väliin jätetty vähintään 500 m leveä suojavyöhyke, saattaa olla riittämätön osalle lajeista. Kaavan vaikutuksia ja tuulivoiman yhteisvaikutuksia tulee tarkastella laajemmassa mittakaavassa ja myös muun lajiston kuin linnuston osalta.

Vastine:

- *Hyrnsalmen tuulivoimaohjelman vaikutusten arvioinnissa on arvioitu poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia strategisen yleiskaavan tarkkuustasoon soveltuvalla tarkkuudella. Täydennetään tarvittavilta osin vaikutusten arviointia lausunnossa esille nostettujen teemojen osalta. Viimeisin tutkimustieto huomioidaan arvioinnin viimeistelyssä.*
- *Natura-alueisiin ja muihin arvokkaisiin alueisiin jätettävät suojavyöhykkeet tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja mahdollisissa YVA-menettelyissä tehtävien tarkempien selvitysten pohjalta.*
- *Täydennetään kaavaselostuksen yhteisvaikutusten arviointia.*

8. Museovirasto (19.5.2023)

Museolain uudistumisen myötä kulttuuriympäristön suojelua koskevat viranomaisasiat siirtyivät 1.1.2020 aloittaneille alueellisille vastuumuseoille. Kainuussa vastuumuseona toimii Kainuun museo, joka antaa lausunnon otsikon asiassa.

Museovirasto ei anna enää kulttuuriympäristösuojeluun liittyviä lausuntoja kuin rakennussuojelulailla ja asetuksella suojeltuihin valtion rakennuksiin, kirkkolain alaisiin sekä eräiden valtion toimijoiden välisten yhteistyösopimusten alaisiin kohteisiin liittyvissä hankkeissa sekä maakuntakaavoissa liittyen valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) täyttymiseen.

Vastine:

- *Merkitään tiedoksi. Kainuun museo on lausunut kaavaehdotuksesta.*

9. Suomen erillisverkot (30.5.2023)

Viitaten lausuntopyyntöönne 27.04.2023 koskien Hyrnsalmen tuulivoimaohjelmaa. Hankkeella ei ole vaikutusta Suomen Erillisverkot Oy:n Verkko-operaattoripalvelut liiketoimintaan.

Vastine:

- *Merkitään tiedoksi.*

10. Suomen Luonnonsuojeluliiton Kainuun piiri ry (3.11.2022)

Taustaa 6.4.2023 kaavaselostuksesta

"Tuulivoimayleiskaava ei ole Maankäyttö- ja rakennuslain 77a §:n mukainen yleiskaava, jota voi käyttää suoraan rakennuslupien perusteena. Rakentamista ohjaavat tarkemmat yleiskaavat laaditaan hankekohtaisesti, ottaen huomioon Hyrynsalmen tuulivoimayleiskaava ja Kainuun tuulivoimamaakuntakaava. Strateginen tuulivoimayleiskaava toimii kuntastrategian ja muiden keskeistenstrategioiden rinnalla maankäytön kokonaiskuvaa hahmottavana, seudullisen suunnittelun välineenä.

Kainuun alueella tuulivoimaa on rakennettu ensimmäisenä Hyrynsalmen ja Suomussalmen kuntien rajalle Kivivaara-Peuravaaran tuulipuistoalueelle. Hyrynsalmelle on tähän mennessä kaavoitettu yhteensä 4 tuulivoimala-alueita: Kivivaara-Peuravaara, Illevara sekä Lumivaaran kaksi hankealuetta. Kaavan tarkoituksena on olla isojen tuulivoimapuistojen sijainnin ohjaajana ja mahdollistaa myös pienempien muutaman voimalan kokonaisuuksien sijoittuminen kunnan alueelle.

...poistettiin Paljakan potentiaalinen tuulivoimatuotannon alue, Supistettiin Kytölehdon ja Pöyhösuo tuulivoima-alueiden rajauksia. Täydennettiin kaavaselostusta muun muassa vaikutusten arvioinnin osalta...

Kunnanhallituksen käsittelyssä päädyttiin lisäksi poistamaan Teerensuon, Löytövaaran, Karankavaaran jalso-Kukkurin tuulivoima-alueet. Asutuksen suojavyöhykkeen laajentamisen seurauksena Latvapalon alue jäi kokonsa puolesta liian pieneksi tuulivoimatuotannolle, joten se jätettiin kaavaehdotuksesta pois.

Särkkävaara-Palovaaran alue nimettiin uudelleen Särkkäjärveksi suojavyöhykkeen laajennuksesta johtuneen aluerajauksen muutoksen vuoksi.

Vaihtoehto 0: Nykyiset hankkeet

Vaihtoehdossa 0 (kuva 35) esitetään vain nykyiset tuulivoimahankkeet, jotka on jo kaavoitettu: Kivivaara-Peuravaara, Lumivaara ja Illevara. Kuntaan ei osoiteta uusia tuulivoima-alueita. Myöskään maakuntakaavassa osoitettuja tuuli- voima-alueita ei otettaisi tuulivoimatuotannon käyttöön.

Vaihtoehto 1: Luonnon ja matkailun Hyrynsalmi

Vaihtoehdossa 1 Hyrynsalmelle sijoittuu merkittävä määrä uusia tuulivoima- alueita, mutta sijoittamista ohjataan suoja- ja kehittämisvyöhykkeiden avulla matkailu ja hiljaiset erämaa-alueet huomioiden. Mukana ovat esimerkiksi tuulivoimamaakuntakaavaluonnoksessa esitetyt Kytölehdon ja Löytövaaran alueet. Kunnan itäosa puolestaan rauhoitetaan tuulivoimalta hiljaiseksi luonnonrauha-alueeksi.

Vaihtoehto 2: Tuulivoiman maksimi

Vaihtoehdossa 2 esitetään Hyrynsalmen tuulivoimapotentiaalinen maksimi. Kaikki sellaiset alueet, joilla ei ole erityisiä rajoitteita tuulivoimaloiden rakentamiselle, osoitetaan tuulivoimatuotannon käyttöön.

Kaavaluonnoksessa päädyttiin sidosryhmäkeskustelujen ja ohjausryhmän palautteen pohjalta esittämään tuulivoima-alueiden jakoa kahteen luokkaan: varsinaiset tuulivoima-alueet (TV) sekä potentiaaliset tuulivoima-alueet.

Tuulivoimaloiden alueen (TV) merkinnällä on osoitettu yleispiirteisten selvitysten perusteella alueita, jotka soveltuvat tuulivoimatuotannolle. Alueet varataan tuulivoimaloiden rakentamiselle. Näitä alueita ovat jo kaavoitetut tuulipuistot Kivivaara-Peuravaara, Lumivaara sekä Illevara. Ryhmässä on myös Kainuun tuulivoimamaakuntakaavaluonnoksessa esitetty Kytölehdon alue sekä välittömästi Illevaaran alueen pohjoispuolella sijaitseva Pöyhösuo alue. Potentiaalisen tuulivoimatuotannon alueen merkinnän on osoitettu ominaispiirteiltään sellaisia alueita, joille voidaan lähtökohtaisesti tutkia tuulivoimatuotannon sijoittamista.

Potentiaaliset alueet sijoittuvat kunnan itäosaan. Niitä ovat Iso Rapavaara, Kinnusenlehto, Kotasuo, Haavikonsuo, Matalanjärvi ja Särkkäjärvi. Asutuksen kahden kilometrin suojavyöhykkeellä

Matalanjärven ja Särkkjärven alueet jäävät sen verran pieniksi, että ne eivät todennäköisesti ole toteutettavissa sellaisenaan.”

Muistutus

Luonnonsuojeluyhdistyksenä haluamme pääosin toistaa jo aiemmin lausutun. Nykyiset suuret tuulivoimalat vielä rakentamattomaan ympäristöön sijoitettuina muuttavat maisemaa ja luonnontilaamerkittävästi ja vähentävät myös ihmisten mahdollisuuksia nauttia ja virkistäytyä luonnonrauhassa. Tuulivoimalat muuttavat Kainuun erämaista luontoa harvaan rakennetuiksi teollisuusalueiksi, joissa melu on läsnä koko voimaloiden käyttöiän – luonnonrauha järkkyy. Luonnonsuojeluyhdistyksenä haluamme, että hiljaisuus ja pimeys ovat jatkossakin olennainen osa kainuulaista luonnon ympäristöä. Kaupungistuvassa maailmassa hiljaisuudella ja pimeydellä tulee olemaan kysyntää ja merkittävää markkina-arvoa tulevaisuudessa. Myös luonnon hyvinvointi edellyttää hiljaisuutta ja pimeyttä vuodenaikojen normaalin vaihtelun mukaan.

Hyrnsalmen kaltaisen pienen kunnan alueelle ei tarvita jo kaavoitettujen hankkeiden lisäksi välttämättä enää uusia tuulivoima-alueita.

Voimaloiden ja niiden tarvitseman infran (tiet, levennykset, sähkölinjat ja siirtoasemat) rakentaminen pirstoo monien eläin- ja kasvilajien säilymiselle välttämättömiä elinympäristöjä. Voimaloiden rakenteisiin törmäämistensä lisäksi monet eläinlajit myös välttelevät alueita, joilla on liikkuvia kookkaita rakenteita. Kaikista tuulivoiman luonnolle aiheuttamista vaikutuksista ei ole vielä tutkittua tietoa, mm. vaikutukset hyönteislajistoihin. Toivommeikin suunnittelussa käytettävän erityistä varovaisuutta eli varovaisuusperiaatteen noudattamista.

Jos Hyrnsalmen kunnassa kuitenkin päädytään tuulivoima-alueiden lisäämiseen, tulee ainakin seuraavat seikat huomioida niiden suunnittelussa erityisellä tarkkuudella:

- 1) Tuulivoimaloita ei tule rakentaa luonnonsuojelualueille eikä ekologisille vyöhykkeille eikä niiden läheisyyteen (suojavyöhykkeiden laajuus on harkittava tarkoin): 500/200 metrin suojavyöhyke ei välttämättä ole riittävä.
- 2) Pohjavesialueet on syytä jättää kokonaan rakentamisen ulkopuolella puhtaiden pohjavesivarojen turvaamiseksi.
- 3) Hyrnsalmella on todettu pesivinä useita isoja päiväpetolintulajeja (maakotka, merikotka, sääksi ja muuttohaukka), joiden pesimäaikaista liikkumista seurataan pitkäjänteisesti. Seurannan tulokset tulee ottaa huomioon tarkasti tuulivoimasuunnittelussa. Ympäristöministeriön suunnitteluohjeessa todetaan: ”Erityisiä vaatimuksia suuria petolintuja koskeville selvityksille tuulivoimarakentamisen suunnittelussa muodostuu silloin, kun suunnittelualue sijaitsee noin kahden kilometrin säteellä suurten petolintujen pesäpaikoista ja vakiintuneista talviaikaisista ruokailualueista”. Ministeriöstä korostetaan (suullinen tieto), että ohje ei tarkoita sitä, ettei yli 2 km etäisyydellä ole tarvetta tehdä lainsäädännön edellyttämiä selvityksiä ja vaikutusten arviointeja.
- 4) Rakentamisen vaikutukset luontoarvoihin, kasvillisuuteen ja luontotyyppeihin tulee selvittää tarkoin. Lajistoselvitykset on aina tehtävä riittävän laajasti: yhden vuoden aikana tapahtuvat ja vain muutamia päiviä kestävät selvitykset eivät vielä anna riittävästi tietoa lajeista ja niiden kantojen kehityksestä. Monen lajin, kuten liito-oravan ja pöllöjen kohdalla esiintymisessä tapahtuu runsastakin vuosittaista vaihtelua ilman, että elinympäristössä tapahtuu näkyvää muutosta. Tällöin puhutaan normaalista populaatiodynamiikasta. Direktiivilajien esiintyminen ja niiden lisääntymis- ja levähdysalueet tulee selvittää kattavasti. Myös suojelualueiden ulkopuolisten, mutta merkittävien linnustoalueiden lajisto ja lintukantojen tilanne tulee selvittää.
- 5) Paljakan seutu ja jo olemassa olevien laajojen suojelualueiden reuna-alueet vaativat erityistarkastelua tuulivoiman suhteen.

Kainuun maakuntatasoisen tuulivoimakaavan valmistelu on vielä kesken ja se valmistunee vuoden 2023 aikana. Onkin suotavaa, että kuntakohtainen tuulivoima-alueiden suunnittelu etenisi vasta, kun on

selvillä koko maakunnan kattava suunnitelma tuotantoon sopivista tuulivoima-alueista. Hankkeita on jo tällä hetkellä niin paljon, että kaikki niistä tuskin tulevat koskaan toteutumaan.

Vastine:

- *Natura-alueisiin ja muihin arvokkaisiin alueisiin jätettävät suojavyöhykkeet tarkentuvat yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja mahdollisissa YVA-menettelyissä tehtävien tarkempien selvitysten pohjalta. Myös päiväpetolintujen pesäpaikat ja elinympäristöt on huomioitu kaavaratkaisussa. Tarpeelliset suojaetäisyydet tarkentuvat hankekohtaisten selvitysten perusteella.*
- *Pohjavesialueet on rajattu kaavassa osoitettujen tuulivoima-alueiden ulkopuolelle.*
- *Kaavaratkaisussa Paljakan läheisyyteen on osoitettu Lumivaaran ja Kytölehdon tuulivoima-alueet. Lumivaaran tuulivoimapuiston on rakenteilla, ja Kytölehdon hankkeen kaavoitus sopimus on hyväksytty (7.3.2023). Paljakan läheisyyteen ei ole osoitettu muita potentiaalisia tuulivoima-alueita. Kytölehdon suunnitteilla olevan tuulivoimahankkeen vaikutukset arvioidaan tarkemmin hankkeeseen liittyen toteutettavassa YVA-menettelyssä.*

11. Fingrid (29.5.2023)

Kiitämme lausuntopyyntöstänne.

Kunnan etelärajan tuntumaan sijoittuu Fingridin 110 kV voimajohto Seitenoikea –Ontojoki. Lausuimme kaavan luonnosvaiheesta 3.11.2023.

Fingrid toimii hankkeesta vastaavana 400+110 kV voimajohtohankkeen Nuojuankangas -Seitenoikea YVA-menettelyssä, joka on edennyt YVA-ohjelmavaiheeseen edellisen lausuntomme jälkeen. Asian voi päivittää kaavaselostukseen. Voimajohtoreitti sijoittunee pääosin Hyrynsalmen kunnan ulkopuolelle, mutta Seitenoikean sähköaseman ympäristössä tarkastellaan uusia sähköaseman paikkoja (ks. YVA-ohjelma <https://www.fingrid.fi/kantaverkko/rakentaminen/hankkeet/nuojuankangas---seitenoikea/>). Sähköaseman voi merkitä tuulivoimayleiskaavaan, vaikka sen sijainti on epävarma. Asia on täysin kunnan harkittavissa, sillä Fingridillä ei ole tarvetta ottaa kantaa oikeusvaikutuksettoman kaavan merkintöihin.

Yleismääräyksissä on esitetty tavoitteena, että sähkönsiirtoyhteyksissä on käytettävä ensisijaisesti maakaapeleita, mikäli niiden toteuttaminen on teknistaloudellisesti mahdollista. Fingridin voimajohtojen osalta merkintä ei ole tarkoituksenmukainen, sillä kantaverkon osalta maakaapelointi ei ole perustilanteessa teknistaloudellisesti toteutuskelpoinen vaihtoehto. Kuten edellä, tämä asia on harkittavaksi ja Fingridillä ei ole varsinaisesti huomautettavaa oikeusvaikutuksettoman ilmaisuista.

Tätä kaavoitusasiaa Fingrid Oyj:ssä hoitaa Mika Penttilä puh. 030 395 5230.

Fingrid Oyj:n voimajohtot ovat maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 22 § tarkoittamia voimajohtoja. Muiden kuin Fingrid Oyj:n omistamien voimajohtojen osalta teidän tulee pyytää erillinen lausunto voimajohtojen omistajalta.

Yleis- ja asemakaavat, joissa on Fingrid Oyj:n voimajohtoja tai muita toimintoja, pyydämme lähettämään lausunnon mieluiten sähköisenä osoitteeseen kirjaamo@fingrid.fi.

Vastine:

- *Merkitään tiedoksi. Kaavan maakaapeleita koskeva yleismääräys ei pakota toteuttamaan kaikkia sähkönsiirtoyhteyksiä maakaapeleina, mutta määräyksellä ohjataan käyttämään maakaapeleita, kun niiden toteuttaminen on teknistaloudellisesti mahdollista.*

- Päivitetään kaavaselostukseen Nuujuankangas-Seitenoikea-voimajohtohankkeen suunnittelutilanne.

12. Telia Company (9.5.2023)

Telia Finland Oyj:llä (Telia) ei ole tuulivoimayleiskaavasta huomautettavaa, mutta jatkossa hankkeen vaikutusalueelle ei voida rakentaa radiolinkkijärjestelmiä.

Lisätietoja antaa tarvittaessa production-desk@teliacompany.com.

Vastine:

- Merkitään tiedoksi.

13. Digita (29.5.2023)

Hyrnsalmen kunnanhallitus on päättänyt 26.1.2021 (§ 14) käynnistää oikeusvaikutuksettoman strategisen tuulivoimayleiskaavan laatimisen Hyrnsalmen kunnan alueelle. Tuulivoimayleiskaavalla ohjataan Hyrnsalmen kunnan tuulivoimapuistojen suunnittelua ja rakentamista.

Hyrnsalmen kunta on antanut Digita Oy:lle mahdollisuuden antaa kirjallisen lausunnon liittyen Hyrnsalmen tuulivoimapuistojen tuulivoimahankkeisiin. Digita Oy (jäljempänä Digita) kiittää lausuntomahdollisuudesta ja lausuu seuraavaa:

Digitan antenni-tv vastaanottoneuvonnassa Digita Infossa on ajantasainen ja kattava tieto antenni-tv:n vastaanotto-olosuhteista. Vaikutusalueella ei ole todettu katvealuetta. Digita toteaa, että tuulipuistot voivat aiheuttaa merkittävää haittaa antenni-tv:n vastaanottoon ennen kaikkea radio- ja tv-lähetysasemaan nähden puiston takana olevissa asuin- ja lomarakennuksissa. Vastaanotto-ongelmat voivat syntyä jo yhdenkin tuulivoimalan tapauksessa. Pahimmillaan tuulivoimala voi estää tv-signaalin etenemisen kokonaan.

Antenni-tv lähetyksiä käytetään myös viranomaisten vaaratiedotteiden välityskanavana. Tuulivoiman aiheuttaessa häiriön antenni-tv vastaanottoihin vaikuttaa se tällöin myös vaaratiedotteiden saatavuuteen ja sitä kautta yleiseen turvallisuuteen. Tämän vuoksi vaikutukset antenni-tv vastaanottoihin tulisi ottaa huomioon myös turvallisuuden liittyvien vaikutusten arvioinnissa.

Antennitelevisiion vastaanotto-ongelmien syntymisen estämiseksi onkin erittäin tärkeää tutkia suunnitellun tuulivoimalan vaikutus antenni-tv lähetyksen näkyvyyteen jo hyvissä ajoin ennen rakennuslupien hakemista ja myöntämistä, ja mieluiten jo ennen tuulivoimalan sijaintipäätösten tekemistä.

Esitämme, että kaavoituksen edetessä, viimeistään rakennuslupien myöntämisvaiheessa:

- hankevastaavan on esitettävä konkreettinen suunnitelma tuulivoimalan valtakunnallisen radio- ja tv-verkon lähetyksille aiheuttamien häiriöiden estämiseksi tai poistamiseksi, tai mikäli suunnitelman laatiminen hakemusvaiheessa ei ole mahdollista, hankevastaavan tulee sitoutua laatimaan ja toimittamaan konkreettinen suunnitelma häiriöiden poistamiseksi viranomaisen asettamaan määräpäivään mennessä; ja
- tarvittaessa täsmennetään, että tuulivoimahankkeen hankevastaava häiriön aiheuttajana on velvollinen huolehtimaan häiriöiden poistamisesta sekä siitä aiheutuvista kustannuksista.

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on mietinnössään (LiVM 10/2014 vp - HE 221/2013 vp) todennut, että tuulivoimahäiriössä häiriönaiheuttaja huolehtii tilanteen korjaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä ja myös vastaa kustannuksista. Valiokunta on jo aiemmin katsonut, että tämän kaltaisen aiheuttaja vastaa -periaatteen tulisi olla yleisemminkin taajuuksien häiriöiden yhteydessä noudatettava lähtökohta.

Digita toteaa, että antenni-tv:n verkko-operaattori Digitan velvollisuuksiin ei kuulu tuulivoimaloiden tv-lähetysille aiheuttamien häiriöiden korjaaminen, vaan vastuu kuuluu häiriöiden aiheuttajalle. Näin ollen tuulivoimahankkeesta vastaavan on esitettävä konkreettinen suunnitelma häiriöiden estämiseksi ja poistamiseksi sekä otettava vastuu häiriöiden poistamisesta sekä niistä aiheutuvista kustannuksista. Digita toteaa, että tuulivoimaloiden tv-vastaanotolle aiheuttamat häiriöt ja niiden vaikutukset ja vaikutusalueet voidaan riittävällä suunnittelulla nykyisin ennustaa. Tämän lausunnon kohteena oleva tuulivoimahanke voi muodostaa häiriöitä yhteisvaikutuksena toisien tuulivoimahankkeiden kanssa. Häiriön poistokeinoja toteutettaessa on otettava huomioon myös alueen muut mahdolliset tuulivoiman rakentamishankkeet.

Lisäksi Digita toteaa, että tuulivoimaloiden aiheuttamien häiriöiden hoitamisessa ei valitettavasti ole alalle syntynyt yleisiä käytäntöjä. Tuulivoimaloiden aiheuttamat häiriöt voivat pahimmillaan estää kokonaan antenni-tv signaalin vastaanoton. Erityisesti tilanteessa, jossa olemassa olevan tv- ja radiolähetysaseman lähistölle sijoitetaan useita tuulivoimaloita, voidaan pahimmassa tapauksessa ajautua tilanteeseen, jossa tv-signaalin eteneminen estyy kokonaan.

Sen vuoksi onkin erityisen tärkeää, että tuulivoimaloiden tv-vastaanotolle aiheuttamat häiriöt pyritään välttämään hyvissä ajoin etukäteen jo voimaloiden suunnitteluvaiheessa tuulivoimaloiden ja verkko-operaattoreiden välisellä yhteistyöllä. Ellei näin tehdä, riskinä on, että tuulivoimaloiden roottoreiden kotitalouksien tv-vastaanotolle aiheuttamat häiriöt jäävät korjaamatta ja kotitalouksien kärsittäviksi. Tästä on jo olemassa valitettavia esimerkkejä (esim. Pori Peitto). Tuulivoimayhtiöt tulee siten jo kaavoitus- ja rakennuslupavaiheessa velvoittaa huolehtimaan siitä, että tuulivoimalat sijoitetaan alueelle siten, että häiriöitä kotitalouksien antenni-tv:n vastaanotolle ei aiheudu. Viranomaisten tulisi päätöksessään tuoda selvästi esiin myös se, että mikäli huolellisesta ennakkosuunnittelusta huolimatta tuulivoimalat kuitenkin aiheuttavat häiriöitä tv-vastaanotolle, tulee niiden myös huolehtia häiriöiden poistamisesta ja niistä aiheutuvista kustannuksista.

Digita suhtautuu myönteisesti tuulivoiman käyttöön energianlähteenä. Jo toteutetut tuulivoimalat ovat kuitenkin osoittaneet, että tv-lähetysasemien jälkeen rakennetut tuulivoimapuistot voivat aiheuttaa olennaisia häiriöitä tv-vastaanottoon. Mahdollisten tuulivoimaloiden aiheuttamien häiriöiden korjaaminen ei kuulu Digitan velvollisuuksiin ja televisiovastaanoton varmistamiseksi alueella on erittäin tärkeää, että tuulivoimatoimija huolehtii aiheuttamiensa häiriöiden poistamisesta ja niistä aiheutuvista kustannuksista.

Vastine:

- *Merkitään tiedoksi.*
- *Kaavassa on annettu television näkyvyysvaikutuksia koskeva yleinen kaavamääräys.*
- *Näkyvyysvaikutukset huomioidaan tarkemmin hankekohtaisessa suunnittelussa.*
- *Digita Oy merkitään osalliseksi Hyrynsalmen tuulivoima-alueiden hankekohtaisissa kaavoissa.*

14. Paliskuntain yhdistys (29.5.2023)

Hyrynsalmen kuntaan ollaan laatimassa tuulivoimaohjelmaa. Aiemmin ohjelmaa kutsuttiin oikeusvaikutuksettomaksi strategiseksi tuulivoimayleiskaavaksi. Tuulivoimaohjelma on osa kuntastrategiaa. Kaa-

vatyössä laaditaan kokonaisvaltainen tarkastelu siitä, missä ovat potentiaalisimmat ja alueidenkäytön kannalta soveltuvimmat tuulivoimapuistoalueet. Tuulivoimayleiskaavalla ohjataan Hyrynsalmen kunnan tuulivoimapuistojen suunnittelua, kaavoitusta ja rakentamista. Tuulivoimastrategia laaditaan yhteistyössä kuntalaisten ja eri sidosryhmien kanssa. Tuulivoimayleiskaava ei ole Maankäyttö- ja rakennuslain 77a mukainen yleiskaava, jota voisi käyttää suoraan rakennuslupien perusteena. Rakentamista ohjaavat tarkemmat yleiskaavat laaditaan hankekohtaisesti, ottaen huomioon Hyrynsalmen tuulivoimayleiskaava ja Kainuun tuulivoimamaakuntakaava.

Suunnittelualue sijaitsee Hallan paliskunnan alueella. Paliskunnan suurin sallittu eloporomäärä on 2700 ja poronomistajia on 49. Halla on poronhoitoalueen eteläisin paliskunta ja poronhoitoalueen eteläraja myötäilee Hyrynsalmen kunnan rajaa. Eteläraja on osittain aidattu metsäpeuran rotupuhtauden vaalimiseksi. Aidan ylläpidosta vastaa Metsähallitus. Hallan paliskunnassa on rakennettu Kivivaara-Peuravaaran tuulivoimapuisto ja rakenteilla olevan Illevaaran hankkeen lisäksi on vireillä kaksi seudullisesti merkittävää tuulipuistohanketta. Näiden lisäksi alueella on monenlaista muutakin maankäyttöä: mm. metsätaloutta, maasuurpetojen kaupallista haaskakuvausta ja turvetuotantoa. Poronhoidon on täytynyt sopeutua ja muuttaa toimintatapojaan vuosien saatossa. Paliskunnan luonnonlaitumiin tukeutuva elinkeino — sen toiminta- ja kehittämismahdollisuudet — on kuitenkin monin paikoin ajettu ahtaalle.

Poronhoidon huomioiminen kaavoituksessa ja maankäyttöhankkeissa

Poronhoitolaissa (PHL 848/1990, 3 S) säädetään poronhoidolle poronhoidon harjoittamisoikeus, vapaa laidunnusoikeus maan omistus- tai hallintaoikeudesta riippumatta. Poronhoitajat ovat paliskunnan alueella oikeudenhaltijoita. Lain 53 velvoittaa viranomaisen neuvottelemaan asianosaisen paliskunnan kanssa valtion maita koskevien hankkeiden yhteydessä, mikäli ne vaikuttavat olennaisesti poronhoidon harjoittamiseen.

Voimassa olevassa Kainuun maakuntakaavassa poronhoitoalueen rajaan on liitetty suunnittelumääräys:

"Maankäytön suunnittelussa on turvattava porotalouden ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet, kuten erotus- ja ruokintapaikat sekä pyyntiaidat. Valtion maiden osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa. "

Vireillä olevan Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan ehdotuksessa poronhoidon huomioon ottamista koskee seuraava kaavamääräys: 'Tuulivoimaloiden alueilla tv-2 Lumivaara, tv-3 Kivivaara-Peuravaara, tv21 Kytölehto, tv-30 Harmajapää ja tv-33 Kiviharju suunnittelussa on turvattava porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimaloiden sijoittelun ja määrän suunnittelussa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä suunniteltaessa on valtion maiden osalta neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa."

Tuulivoimaohjelman vaikutukset poronhoitoon

Poronhoitoon kohdistuvia vaikutuksia on selvitetty tuulivoimaohjelman valmistelun aikana. Poronhoitajille tehty kysely kesällä 2022 ja poronhoitoon liittyen on järjestetty kaksi neuvottelua.

Hallan paliskunnassa on toiminnassa oleva tuulivoimapuisto Kivivaara-Peuravaara, jota mahdollisesti vielä laajennetaan, sekä kaavoitettu Lumivaaran tuulivoimapuisto ja rakenteilla oleva Illevaaran tuulivoimapuisto. Lisäksi Kainuun maakuntakaavan luonnoksessa on osoitettu paliskuntaan yksi muu tuulivoimaloiden alue. Hyrynsalmen tuulivoimaohjelmassa osoitetaan kaavoitettujen lisäksi kaksi tuulivoimaloiden aluetta, ja lisäksi kuusi potentiaalista tuulivoimaloiden aluetta.

Tuulivoimahankkeesta aiheutuu paliskunnalle suoria laidunten menetyksiä. Mikäli porot välttävät tuulipuiston alueita häiriön (rakentaminen, voimaloiden liike, ääni, välke) vuoksi tai niitä ei voida muusta

syystä enää käyttää poronhoitotöissä, aiheutuu laajemmille alueille ulottuvia välillisiä laidunmenetyksiä. Tuulipuistoon liittyy aina talvellakin auki pidettäviä teitä, joita pitkin porot voivat kulkea vilkkaimmille teille (esim. 5-tie) valitessaan kulkureitiksensä kovan tiepohjan pehmeään hangen sijaan. Tällöin liikenneonnettomuuksien lisääntyminen on todennäköistä. Esimerkiksi Hallan paliskunnassa olemassa oleva Kivivaara-peuravaaran tuulipuisto on vaikuttanut porojen laidunten käyttöön ja on ohjannut poroja liikenteen sekaan ja lisännyt porokolareita toiminnan lähialueella. Teitä pitkin alueelle voi tulla ylimääräisiä kulkijoita, mikä lisää rauhottomuutta alueella. Jos porot siirtyvät rauhottomaksi muodostuneelta alueelta pois, aiheutuu tästä painetta paliskunnan muihin osiin sekä mahdollisesti taajamiin tai pelloille. Tästä todennäköisesti aiheutuu ristiriitoja muiden maankäyttäjien ja asukkaiden kanssa. Porojen ohjautumista voi tapahtua myös poronhoitoalueen ulkopuolelle. Metsäpeurojen mukaan lähteviä poroja voidaan joutua lopettamaan. Työmäärän lisääntyminen ja toiminnan uudelleensuunnittelu aiheuttavat kustannuksia elinkeinolle.

Tuulivoimaohjelman kartalta on poistettu Löytövaaran tuulivoimaloiden alueen merkintä. Hallan paliskunta katsoi luonnosvaiheessa, että sen poronhoidon harjoittamiselle aiheutuisi kohtuutonta haittaa Löytövaaran tuulivoimapuiston toteuttamisesta. Tämä hankealue sijoittuisi keskeiselle alueelle, keskelle paliskuntaa, samojen porojen laidunalueelle kuin toiminnassa oleva Kivivaara-Peuravaara tuulivoima- puisto. Alue sijoittuu porojen kevätlaidunalueelle, missä kaikki paliskunnan porot vasovat. Alue sijoittuu myös keskeiselle kesälaidunalueelle. Poroja ei voida laiduntaa muilla hyvillä kesälaitumilla, koska poroja ei voida pitää paliskunnan itäosassa vaikean petotilanteen vuoksi. Hankkeesta aiheutuisi haittaa porojen vasomiselle, sillä porot ovat useiden pohjoismaisten tutkimusten mukaan (Skarin & Åhman 2014, Skarin ym. 2015, Skarin ym. 2018) erittäin herkkiä häiriölle vasomisaikana. Paliskuntain yhdistys pitää erittäin tärkeänä, että kaavamerkintä poistettiin tuulivoimaohjelman kaavakartalta. Sen toteuttamisesta aiheutuisi poronhoidolle kohtuuton haitta (laidunmenetys, laidunkierron ja vasoma-alueen muutos, porokolarit, kumulatiivinen- ja yhteisvaikutus).

Hallan paliskunta katsoo, myös että Illevaaran tuulivoimapuiston laajennusta, Pöyhösuo, ei tule merkitä tuulivoimaohjelman kaavakartalle. Alueella on paliskunnan alueen parhaita porojen talvilaidunmaita, ja porot kokoontuvat alueelle luonnostaan syystalvella. paliskunnalla on tämän vuoksi alueella myös poronhoidon aitarakenteita. Alueella on myös Metsähallituksen ylläpitämä peura-aita, jonka toimivuus on vaakalaudalla tuulivoiman rakentamisen myötä. Paliskuntain yhdistys esittää, että Illevaaran laajennus, Pöyhösuo, poistetaan kaavakartalta.

Lisäksi Hallan paliskunta on huolissaan suuresta määrästä esitettyjä potentiaalisia tuulivoimaloiden alueita. Keskelle paliskuntaa sijoitettuja potentiaalisia alueita olisi syytä vähentää kaavakartalta. Hallan paliskunnassa on rakennettuna ja vireillä useampia tuulivoimahankkeita ja hankkeiden yhteisvaikutukset ovat todennäköisiä. Paliskunnan alueelle suunniteltu toiminta voi myös aiheuttaa vaikutuksia, joita ei osata ennakoita.

Tuulivoimahankkeiden vaikutuksia tulee niiden ilmetessä pyrkiä estämään, lieventämään ja aiheutettuja haittoja ja vahinkoja korvata. Hankkeista aiheutuvien vaikutusten toteamiseksi on tehtävä seurantaa. Seurannasta ja siinä havaittujen vaikutusten lieventämisestä ja korvaamisesta tulee tehdä sopimus paliskunnan ja toimijan välillä jo ennen lupien myöntämistä.

Kaavamääräykset ja merkinnät

Kaavassa annetaan yleinen kaavamääräys:

"Tuulivoimaloiden alueiden yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on turvattava porotalouden toiminta- ja kehittämisedellytykset sekä pyrittävä ehkäisemään haitallisia vaikutuksia. Tuulivoimaloiden sijoittelun ja määrän suunnittelussa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä suunniteltaessa on valtion maiden osalta neuvoteltava asianomaisen paliskunnan kanssa ".

Paliskuntain yhdistys katsoo, että tämä on hyvä ja perusteltu määräys ottaen huomioon paliskunnan tilanteen useiden rakennettujen rakenteilla olevien ja suunniteltujen hankkeiden osalta. Se myös toteuttaa Kainuun maakuntakaavojen ohjausvaikutusta. Lisäksi tuulivoimaloiden alueen merkintää koskee yleinen määräys: 'Yksityiskohtaisessa suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota

poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamiseen. " Yhdessä nämä ohjaavat alemman asteista suunnittelua hyvin.

Potentiaalisen tuulivoimaloiden alueiden merkintää koskee yleinen määräys: "Alueiden hyödyntäminen vaatii tarkempia selvityksiä esimerkiksi maisemavaikutusten, puolustusvoimien toiminnan turvaamisen ja poronhoidon osalta. Tuulivoimaloiden lukumäärä ja sijoittelu määritellään yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä," Lisäksi Iso Rapavaaran alueeseen liittyy määräys: "Yksityiskohtaisessa suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamiseen." Paliskuntain yhdistys katsoo, että on tarpeen tarkastella, tuleeko tarkentava määräys liittää kaikkiin potentiaaliin alueisiin.

Toimintaedellytysten turvaaminen tarkoittaa käytännössä vaikutusten asianmukaista arviointia yhteistyössä paliskunnan kanssa, yhtiön ja paliskunnan välisen yhteistyön toteuttamista, vaikutusten seuranta ja laidunalan menetyksen sekä muiden haittojen estämistä ja korvaamista paliskunnalle täysimääräisesti. Haitallisia vaikutuksia voi lieventää myös muuten, esimerkiksi laitumia suojelemalla ja palauttamalla, mikä vaatii tilannekohtaista tarkastelua mahdollisuuksista. Paliskunnan toiminnan jatkuminen alueella mahdollisimman häiriöttömästi tulee taata.

Paliskuntain yhdistys muistuttaa lisäksi, että tärkeä toimenpide tuulivoimahankkeiden vaikutusten lieventämiseksi olisi poronhoitoalueen eteläräjällä olevan peura-aidan jatkaminen vähintään Lumivaaran tuulipuiston hankealueen kohdalle saakka. Kaikkien, niin poronhoidon edustajien, viranomaisten, Hyrynsalmen kunnan kuin kunnan alueen tuulivoimahanketoimijoidenkin on edistettävä aktiivisesti metsä-peura-aidan jatkamista kaikin mahdollisin tavoin, kunnes aidan jatkaminen toteutuu.

Hallan paliskunnan alueen kehitys on huolestuttavaa, sillä alueelle on suunniteltu useita, suuriakin tuulivoimahankkeita ja niiden yhteisvaikutus heikentää paliskunnan toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Tämän vuoksi lausunnossa on esitetty edelleen joistakin kohdemerkinnöistä luopumista.

Vastine:

- *Saadun palautteen perusteella muutetaan Pöyhösuo-alueen rajausta ja luokitusta potentiaaliseksi tuulivoima-alueeksi.*
- *Muutetaan Iso Rapavaaran alueeseen liitetty aluekohtainen määräys koskemaan kaikkia potentiaalisia tuulivoimatuotannon alueita.*
- *Potentiaalisten tuulivoima-alueiden toteutumisessa on poronhoidon lisäksi muitakin ratkaistavia kysymyksiä ja on siksi epätodennäköistä, että kaikki merkityt alueet toteutuisivat. Potentiaalisten alueiden kaavamääräykseen lisätään vaatimus poronhoidon erityisestä huomioimisesta.*

15. Fintraffic Lennonvarmistus Oy (27.4.2023)

Fintrafficin lennonvarmistus antaa ilmailulain 158 § mukaisia lausuntoja lentoesteistä lentoesteluvan hakemista varten. Lausunnossa otetaan kantaa kohteen mahdollisiin vaikutuksiin lentoturvallisuuteen sekä lentoliikenteen sujuvuuteen ja tarvittaessa rajoitetaan kohteen maksimikorkeutta. Lentoliikenteen sujuvuuden arvioinnissa Fintrafficin lennonvarmistus käyttää yhteistyössä Liikenne- ja viestintäministeriön sekä Liikenne- ja viestintävirasto Traficomien kanssa sovittuja lausuntoperiaatteita ja tarvittaessa rajoittaa esteiden korkeuksia niiden mukaisesti. ArcGIS -muotoinen paikkatietoaineisto lentoesterajoituksista on ladattavissa Fintrafficin verkkosivustolta.

Tätä aineistoa käyttämällä voi suunnittelija jo etukäteen arvioida kohteelle mahdollisesti kohdistuvia korkeusrajoituksia.

Vastine:

- *Merkittään tiedoksi. Tarkistetaan mainitun paikkatietoaineiston avulla korkeusrajoitusten mahdolliset vaikutukset Hyrynsalmen tuulivoima-alueisiin ja lisätään kuvaus kaavaselostukseen.*

16. Kainuun ympäristöterveyspalvelut (17.5.2023)

Hyrynsalmen kunta pyytää Kainuun ympäristöterveyspalveluilta terveydensuojeluviranomaisen lausuntoa Hyrynsalmen tuulivoimaohjelman ehdotuksesta

Hyrynsalmen kuntaan laaditaan kunnanhallituksen päätöksellä 26.12.2021 (S 14) oikeusvaikutukseton strateginen tuulivoimayleiskaava koko Hyrynsalmen kunnan alueelle. Tuulivoimayleiskaavan nimitys on vaihdettu 7.3.2023 S 36 kunnanhallituksen päätöksellä Hyrynsalmen tuulivoimaohjelmaksi. Tuulivoimaohjelmalla ohjataan Hyrynsalmen kunnan tuulivoimapuistojen suunnittelua sekä sijoittumista ja se on osa kuntastrategiaa.

Strateginen tuulivoimayleiskaava ei voimaan tullessaan kumoja Hyrynsalmen alueen voimassa olevia oikeusvaikutteisia yleis- ja asemakaavoja.

Muutokset luonnosvaiheen jälkeen

Valmisteluvaiheen palautteen pohjalta kaava-aineistoa on tarkistettu siten, että Paljakan potentiaalinen tuulivoimatuotannon alue poistettiin ja Kytölehdon sekä Pöyhösuoan tuulivoima-alueiden rajauksia supistettiin. Lisäksi kaavaselostusta täydennettiin vaikutusten arvioinnin osalta ja yleiskaavamääräyksiä muun muassa poronhoitoa koskevan määräyksen osalta. Aluekohtaisia suunnittelumääräyksiä myös täydennettiin.

Kunnanhallitus päätyi käsittelyssään edellisten muutosten lisäksi laajentamaan vakituisen asutuksen ja vapaa-ajan asumisen suojavyöhykettä 1,5 kilometristä kahteen kilometriin. Kahden kilometrin suojavyöhykettä ei kuitenkaan sovelleta jo kaavoitettuihin tai rakennettuihin tuulivoima-alueisiin. Lisäksi kunnanhallituksen käsittelyssä päädyttiin poistamaan Teerensuon, Löytövaaran, Karankavaaran ja Iso-Kukkurin tuulivoima-alueet. Asutuksen suojavyöhykkeen laajentamisen seurauksena Latvapalon alue jäi kokonsa puolesta liian pieneksi tuulivoimatuotannolle, joten se jätettiin kaavaehdotuksesta pois. Särkkävaara-Palovaaran alue nimettiin uudelleen Särkkäjärveksi suojavyöhykkeen laajennuksesta johtuneen aluerajauksen vuoksi.

Rakentamista ohjaavat tarkemmat osayleiskaavat laaditaan hankekohtaisesti, ottaen huomioon Hyrynsalmen tuulivoimayleiskaava ja Kainuun tuulivoimamaakuntakaava.

Vaikutusten arviointi

Yleiskaavoituksen yhteydessä arvioidaan kaavan toteuttamisen aiheuttamia välittömiä ja välillisiä vaikutuksia ympäristöön MRL 9 S:n ja MRA 1 mukaisella tavalla. Ympäristövaikutuksia selvitettyä painopiste on asetettu merkittäviksi arviointeihin ja koettuihin vaikutuksiin sekä yhteisvaikutuksiin. Hyrynsalmen tuulivoimayleiskaavan aiheuttamia välittömiä ja välillisiä vaikutuksia sekä niiden merkittävyyttä on arvioitu sekä ihmiseen että ympäristöön. Tarkasteltavien vaikutusten alueen laajuus riippuu vaikutuksen luonteesta. Selvitykset ja kaavan vaikutusten arviointi on laadittu kaavan strateginen taso huomioiden.

Arviointia on tehty ilmastovaikutusten osalta, vaikutuksista elinoloihin, meluun, välkkeeseen, elinkeinoihin, liikenteeseen, maisemaan ja kulttuuriperintöön sekä luontoon, sähkönsiirto- yhteyksiin ja puolustusvoimien toimintoihin, Terveysten kohdistuvista vaikutuksista on meluvaikutuksia arvioitu mallintamalla kuten myös välkevaikutuksia. Mallinnus tehtiin luonnosvaiheessa tuulivoiman maksimin (VE 2) pohjalta, jossa olivat mukana kaikki mahdolliset alueet. Lopullinen kaavaratkaisu poikkeaa tästä huomattavasti, kun alueita karsittiin ja rajauksia muutettiin, Tulosten perusteella potentiaalisten tuulivoimapuistojen lähellä ei sijaitse vakituisia tai vapaa-ajan asuntoja, joissa melu olisi enemmän kuin 40 dB. Jokaisen tuulivoimapuistohankkeen kohdalla on tehtävä tarkempi melumallinnus kyseisen hankkeen sekä lähistön muiden hankkeiden yhteisvaikutuksista. Näissä mallinuksissa voidaan huomioida mahdollisesti lopullinen valittu tuulivoimalatyyppi, napakorkeus sekä lähtömelutaso, mikä voi olla eri kuin tehdyssä mallinuksessa oletettu. Lisäksi on tarkemmin tarkasteltava melua lähialueen vakituisissa ja vapaa-ajan asunnoissa sekä huomioitava pienitaajuisen melun vaikutukset.

Välkemallinnuksen mukaan välkettä esiintyy eniten voimaloiden pohjoispuolella. Teoreettisessa tilanteessa välkealue laajenee erityisesti pohjoiseen. Mallinnuksen perusteella potentiaalisten tuulivoimapuistojen lähellä ei sijaitse vakituisia tai vapaa-ajan asuntoja, joissa välke olisi todellisessa tilanteessa enemmän kuin 8 h/v tai teoreettisessa tilanteessa enemmän kuin 30 h/v. Jokaisen tuulivoimapuistohankkeen kohdalla on tehtävä tarkempi välkemallinnus kyseisen hankkeen sekä lähistön muiden hankkeiden yhteisvaikutuksista. Näissä mallinuksissa voidaan huomioida mahdollisesti lopullinen valittu tuulivoimalatyyppi, napakorkeus sekä roottorin halkaisija, jotka voivat olla eri kuin tehdyssä mallinnuksessa oletettu.

Kainuun ympäristöterveyspalvelut toteaa Hyrynsalmen tuulivoimaohjelman ehdotuksesta seuraavaa:

Nähtävillä oleva tuulivoimaohjelma on laadittu asianmukaisesti ja se on asukkaille ja muille osallisille hyvä sekä monipuolinen tietopaketti tuulivoimaloista ja niiden vaikutuksista yleispiirteisellä tasolla.

Tuulivoimaohjelmassa on selvitetty myös terveydensuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvia asioita, joista voi aiheutua mahdollisesti terveystahaitta.

Terveydensuojeluviranomaisen näkökulmasta mahdollinen voimaloiden aiheuttama meluhaitta lähiasukkaille on merkittävin ihmisiin kohdistuva terveysvaikutus, Terveydensuojeluviranomainen näkee positiivisena terveysvaikutusten osalta asutuksen suojavyöhykkeen kasvattamisen kahteen kilometriin, joka vähentää mahdollisia haitallisia vaikutuksia vakituiselle sekä vapaa-ajan asutukselle.

Terveydensuojeluviranomainen kuitenkin muistuttaa, että suojavyöhykkeet ovat suuntaa antavia, sillä ratkaisevassa asemassa ovat aina hankekohtaiset selvitykset ja vaikutusten arviointi. Asutuksen suojaetäisyyksiä on tarkasteltava huolella varsinkin, mikäli asutus on jäämässä usean tuulivoimapuiston väliin.

Terveydensuojeluviranomainen pitää tärkeänä, että vaikutusten arviointia mallinnusten osalta tarkennetaan jokaisen tuulivoimahankkeen kohdalla, kun tuulivoimaloiden sijainnit, tyypit ja lukumäärät selviävät yksityiskohtaisemmissa suunnitteluissa. Lisäksi tulee huomioidavaksi mahdolliset yhteisvaikutukset muiden hankkeiden myötä. Strategisen yleiskaavan vaikutusten osalta arviointia voidaan pitää riittävänä.

Kaavaselostuksessa s.54 on maininta STM:n asetuksesta, jota voisi täsmentää säädösnumerolla (545/2015) ja lisätä informatiivisen yleisesti käytetyn nimen "asumisterveysasetus" Asetuksen tarkoituksena on selkeyttää rakennusten terveydellisten olosuhteiden arviointia.

Hyrynsalmen alueelle sijoittuu useita pohjavesialueita. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa mahdolliset vaikutukset pohjavesiin tulee selvittää riittävällä tarkkuudella, Tämä on huomioitava muun muassa Kytölehdon suunnittelussa, sen rajautuessa Iso-Ypykän pohjavesialueeseen. Kytölehdon osalta suositellaan yleiskaavan aluekohtaisiin määräyksiin lisättäväksi pohjavesialueen huomiointi.

Muutoin ei terveydensuojeluviranomaisella ole huomautettavaa Hyrynsalmen tuulivoimaohjelman/strategisen tuulivoimayleiskaavan ehdotukseen.

Vastine:

- *Merkitään tiedoksi.*
- *Täydennetään Kytölehdon aluekohtaista määräystä pohjavesien osalta lausunnossa esille nostetulla tavalla.*
- *Tarkennetaan asumisterveysasetuksen säädösnumero ja nimitys kaavaselostukseen.*

17. Metsäkeskus (29.5.2023)

Metsäkeskus tarkastelee asiaa metsälain valvonnan ja kestäväan metsätalouteen perustuvien elinkeinojen edistämisen näkökulmasta.

Tuulivoimaohjelman yleiskaavan yleismääräyksistä puuttuu vaikutusten minimoiminen ja huomioiminen metsätalouteen. Hankkeen vaikutusalue on pääosin metsätalousaluetta.

Esitämme lisättäväksi vaatimuksen tuulivoimaohjelman yleismääräyksiin: Alueella metsien ottaminen muuhun maankäyttöön tulee olla mahdollisimman vähäistä. Maankäytön muutoksesta tulee tehdä metsälain mukaisesti metsänkäyttöilmoitukset Metsäkeskukseen. Metsäkeskuksen avoimessa tietoaaineistossa on vain tiedossa olevat metsälain mukaiset arvokkaat luontokohteet. Siten myös ei tiedossa olevat metsälakikohteet tulee kartoittaa ja huomioida yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa.

Lisäysvaatimus:

TV - Tuulivoimaloiden alue karttamerkinnoista ja määräyksistä puuttuu metsätalouden jatkuminen niille soveltuvilla tuulivoimaloiden välialueilla myös toiminnan alettua. Nyt luonnoksessa oleva merkintä rajaa pois metsätaloustoiminnan myös voimaloiden välissä toiminnan alettua koko merkinnän alueella!

Alueella ennen kaavan voimaan tuloa ollut toiminta voi jatkua kunnes alueelle toteutetaan tuulivoimaloita = nykyinen merkintäesitys

Ohjelman karttamerkinnoista puuttuu ylemmän sähkönsiirtoverkon rakentamistarpeet ja linjausvaihtoehdot.

Kaavaselostuksen Metsätalous -osio on kirjoitettu hyvin suppeasti yhdellä lauseella. 3.3.4. Alueen tärkein elinkeino tulee selostaa tarkemmin.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa hankkeen ilmastovaikutusten arviointiin tulee myös sisältyä

- metsäkadon määrä ja sen vaikutukset ilmastoon.
- vaikutukset metsien hiilinieluun laskemalla hankkeessa poistuvan metsämaan, puuston ja sen hiilensitomispotentiaalin määrä koko käytön ajalta.

Vaaramaisemissa korostuu maisemaan liittyvien asioiden vaikutusten huomioiminen.

Vastine:

- *Täydennetään yleiskaavamääräyksiä lausunnossa mainitulla tavalla.*
- *Kaavakartalla on esitetty olemassa olevat 110/400 kV-voimajohdot sekä maakuntakaavassa osoitetut 400 kV-voimajohtojen yhteystarpeet.*
- *Täydennetään kaavaselostusta tarkemmalla kuvauksella alueella harjoitettavasta metsätaloudesta.*
- *Metsiin ja metsätalouteen kohdistuvat vaikutukset arvioidaan kaavatyössä strategisen yleiskaavan tarkkuustasolla. Vaikutusten arviointi tarkentuu hankekohtaisessa kaavoituksessa ja YVA-menettelyissä lausunnossa esille nostetulla tavalla.*
- *Lisätään vaikutusten arviointiin hankekohtaisesti selvitettäviin asioihin metsäkato ja vaikutukset hiilinieluihin.*

18. Pääesikunta (10.5.2023)

Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 24 §:n mukaan kaikessa alueiden käyttöä koskevassa suunnittelussa on otettava huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet siten, että edistetään niiden toteuttamista. 1.4.2018 voimaan tulleiden valtakunnallisten alueiden käyttötavoitteiden mukaan otetaan huomioon yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden tarpeet, erityisesti maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet ja turvataan niille riittävät alueelliset kehittämisedellytykset ja toimintamahdollisuudet.

Maankäyttö- ja rakennuslain 4 a §:n mukaan alueidenkäytön suunnittelussa on turvattava maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden ja rajavalvonnan, väestönsuojelun sekä huoltovarmuuden

edellyttämät kehittämistarpeet ja varmistettava, ettei niistä vastaavien tahojen toimintamahdollisuuksia heikennetä.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n 1 momentin mukaan kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitetessä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus.

Maankäyttö- ja rakennuslain 9 § 3 momentin mukaan, kun kaava laaditaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) 3 §:ssä tarkoitetun hankkeen toteuttamiseksi, hankkeen ympäristövaikutukset voidaan arvioida lain 3 luvun mukaisen menettelyn sijaan kaavoituksen yhteydessä. Ympäristövaikutusten arvioinnista säädetään laissa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (252/2017).

Maankäyttö- ja rakennuslain 33 §:n 1 momentin mukaan maakuntakaavassa virkistys- ja suojelualueeksi osoitetulla alueella, Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen tarkoituksiin osoitetulla alueella ja liikenteen tai teknisen huollon verkostoja tai alueita varten osoitetulla alueella on voimassa rakentamista koskeva rajoitus. Rakentamisrajoituksen aluetta voidaan kaavassa erityisellä määräyksellä laajentaa tai supistaa.

Merkittävin ja laaja-alaisin tuulivoimaloista aiheutuva vaikutus kohdistuu puolustusvoimien aluevalvonnassa käyttämiin sensorijärjestelmiin. Tällä voi olla merkittäviä vaikutuksia puolustusvoimien lakisääteisen aluevalvontatehtävän suorittamiselle, mistä säädetään puolustusvoimista annetussa laissa 551/2007, aluevalvontalaissa 755/2000 sekä Ilmailulaissa 1194/2009. Perämeren kompensatioalueesta on laki 490/2013.

Puolustusvoimien tuulivoimaa koskevat lausunnot

Puolustusvoimat antaa lausunnon sekä kaavoitukseen liittyen, että erikseen tuulivoimahankkeiden sensorivaikutuksista. Eräissä tapauksissa on tarpeen myös ympäristövaikutusten arviointimenettelyyn (YVA) liittyvä lausunto.

Kaavoitukseen ja YVA-menettelyyn lausunnon antaa Puolustusvoimien logistiikkarykmentti ja sensorivaikutuksista Pääesikunnan operatiivinen osasto.

Tässä asiakirjassa ohjeistetaan kuinka pyytää lausunto sensorivaikutuksista tuulivoimahankkeen suunnittelun varhaisessa vaiheessa.

Hankkeisiin liittyen Puolustusvoimat antaa erikseen pyydettyä omat erilliset lausunnot aluevalvonnan sensoreihin kohdistuvien vaikutusten tarkemmasta selvittämistarpeesta ja tuulivoimalahankkeiden hyväksyttävyydestä puolustusvoimien kannalta. Tarvittaessa hankkeesta on teetettävä haittavaikutuslaskenta sensorivaikutuksille VTT:llä. Arvion tarkemman selvityksen tekemisen tarpeesta tekee Pääesikunta (operatiivinen osasto) saatuaan tarvittavat tarkemmat tiedot (tuulivoimaloiden maksimikokonaiskorkeudet, sijoituspaikan koordinaatit ja lukumäärät) suunnitelluista tuulivoimaloista. Aluevalvonnan sensoreihin kohdistuvien vaikutusten selvittämisestä vastaa tuulivoimatoimija tai kaavoittaja. Jos VTT:n vaikutuksen selvitys tarvitaan, tulee se tehdä viimeistään yksityiskohtaisessa suunnittelussa.

Yli 50 metriä (kokonaiskorkeus maanpinnasta) korkeista tuulivoimaloista tulee aina pyytää erillinen lausunto Pääesikunnalta koko kunnan alueella.

Myös alle 50 metriä (kokonaiskorkeus maanpinnasta) korkeista pientuulivoimaloista tulee pyytää Pääesikunnan lausunto, mikäli kiinteistö mille voimala rakennetaan, rajoittuu Puolustusvoimien käytössä olevaan alueeseen.

Kaavoitukseen liittyen on pyydettyä lausunnot puolustusvoimien lisäksi myös Suomen Erillisverkot Oy:ltä, osoitteesta kirjaamo@erillisverkot.fi (julkiset) ja <https://turvaposti.erillisverkot.fi> (salassa pidettävät).

Tuulivoimaloiden sijoittelussa huomioitava

- vähintään 40km tutkasta

- voi olla huomattavasti suurempikin riippuen korkeuseroista sekä suunnasta
- vähintään 4km Puolustusvoimien käytössä olevan alueen rajasta
- vähintään 12km varalaskupaikan kiitotien keskipisteestä

Lausuntopyynnöistä

Voimaloiden koordinaatit Excel-taulukkona (ETRS-TM 35/FIN)

- N 7:llä numerolla, E 6:lla numerolla (ei desimaaleja)
- esim. N 6901520 E 311796

Täytetty PDF lomake (lausuntopyyntö) ei suojattuna

- mahdollistaa tietojen kopioinnin lausunnon tekemisestä varten

Suomen Erillisverkot Oy:lle (ent. STUVE) pyyntö samaan aikaan, kun lähetätte pyynnön meille (kirjaamo@erillisverkot.fi)

Ilmoitus peruuntuneesta hankkeesta

- antaa tilaa uusille hankkeille ko. alueella

Kysymykset tuulivoimalausunnot@mil.fi postiin, ei kirjaamoon

- varsinaiset lausuntopyynnot aina kirjaamoon

Maakunnat tekevät ja suunnittelevat maakuntakaavoihin heille sopivia alueita tuulivoimarakentamiselle. Kaikille tuulivoimahankkeille pitää kuitenkin aina pyytää PE:n lausunto riippumatta siitä, onko hanke kunnan tuulivoima-alueen (TV) sisällä vai muualla kunnan alueella. Voimaloiden korkeus, määrä ja tarkat koordinaatit tulee selville vasta tuulivoimatoimijan pyytäessä lausunnon PE:sta joiden perusteella PE antaa oman lausuntonsa.

Muutokset tuulivoimahankkeessa

Jos toteutettavien tuulivoimaloiden korkeus kasvaa yli 10 metriä, voimaloiden määrä kasvaa tai sijoittelu poikkeaa enemmän kuin 100 metriä niistä tiedoista, joilla Puolustusvoimat (Pääesikunnan operatiivinen osasto) on antanut lausunnon hankkeen lopullisesta hyväksyttävyydestä, tulee hanketoimijan hakea Pääesikunnalta uusi lausunto hyväksyttävyydestä.

Hakemalla lausunnon suunnittelun varhaisessa vaiheessa, voi varmistua hankkeen menestymisestä tulevaisuudessa hallinnollisissa menettelyissä riittävän Puolustusvoimallisten vaikutusten selvittämisen osalta.

Myös tapauksessa, jossa muutokset ovat pienemmät kuin yllä on esitetty, tulisi muutoksista tiedottaa Pääesikunnan operatiivista osastoa, jotta Pääesikunnan operatiivinen osasto saa oikeat koordinaatit tietoonsa. Uutta lausuntoa ei tarvita alle 100 metrin siirrosta, pois lukien VTT:n arvioimat hankkeet.

Jatkotyöt

Maankaivu- ja rakennustöitä tehdessä tulee huomioida alueella ja sen läheisyydessä mahdollisesti kulkevat Puolustusvoimien kaapelilinjat. Linjojen sijainti tulee selvittää vähintään kymmenen työpäivää ennen aiottua rakentamista.

Puolustusvoimien kaapelin näyttö tulee tilata Johtotieto Oy:ltä. Johtotieto Oy neuvoo kaivajia ja rakentajia.

Kaapelinäyttöjen yhteystiedot:

Johtotieto Oy

Seutulantie 3-5 B

04410 Järvenpää

Puhelin 0800 12600

info@johtotieto.fi

<https://johtotietopankki.fi>

Kaapelitiedusteluista tulee pyytää lausunto myös Suomen Erillisverkot Oy:n asiakaspalvelusta (asiakaspalvelu@erillisverkot.fi)

Voimaloiden toteuttamisesta mahdollisesti aiheutuvien olemassa olevien kaapelireittien siirtojen, kaapeleiden rakentamisaikaisen suojaamisen tai muiden muutosten osalta kustannukset on kohdennettava muutoksen aiheuttajalle.

Yhteyshenkilöt

Tuulivoimahankkeisiin (ks. tämän ohjeen kohta 2) liittyvät lausuntopyynnöt pyydetään toimittamaan Pääesikunnalle osoitteella kirjaamo.pe@mil.fi tai Pääesikunta, PL 919, 00131 Helsinki. Pääesikunnassa tuulivoima-asioita hoitaa Pääesikunnan operatiivinen osasto. Lisätiedot/ tiedustelut (ei lausuntopyyntöjä) osoitteella: tuulivoimalausunnot@mil.fi

Lausuntopyyntölomakkeet (suomi, ruotsi ja englanti):

<https://puolustusvoimat.fi/tuulivoimaloiden-lausuntoprosessi>

<https://puolustusvoimat.fi/sv/forsvarsmakten-ger-utlatanden-om-vindkraftsprojekt>

<https://defenceforces.fi/wind-farm-consultation-prosess>

Kaavoja sekä YVA-menettelyä koskevat lausuntopyynnöt ja kutsut neuvotteluihin tulee lähettää sähköpostilla:

kirjaamo.1logr@mil.fi tai 1. Logistiikkarykmentin Esikunta (1LOGRE), PL 1080, 45101 Kouvola, tai

kirjaamo.2logr@mil.fi tai 2. Logistiikkarykmentin Esikunta (2LOGRE), PL 1000, 20811 TURKU, tai

kirjaamo.3logr@mil.fi tai 3. Logistiikkarykmentin Esikunta (3LOGRE), PL 14, 41161 TIKKAKOSKI

Vastine:

- *Merkitään tiedoksi.*
- *Strategisen yleiskaavan valmistelussa on huomioitu esille nostetut tuulivoiman sijoittelussa huomioitavat asiat.*
- *Pyydetään esille nostetulla tavalla lausunnot Puolustusvoimilta hankekohtaisessa suunnittelussa.*

19. Metsästäjäliiton Kainuun piiri (29.5.2023)

Lausunnolla olevassa tuulivoimakaavaluonnoksessa kuvataan yhtenä osana tuulivoimaloiden vaikutusta alueen eläimistöön. Eläimistöön kohdistuvat vaikutukset ilmenevät pääosin tuulivoimaloiden, tiestön ja sähkönsiirron rakentamispaikoilla ja niiden lähiympäristössä suorina elinympäristön pinta-alan menetyksinä ja elinympäristöjen laadun heikkenemisenä sekä rakentamisen aikaisena häiriövaikutuksena.

Metsästäjäliitto haluaa varmistaa, että metsästyksen jatkumisen edellytykset säilyvät mahdollisimman muuttumattomina alueilla, jonne tuulivoimaloita suunnitellaan. Liiton mielestä on tärkeää, että riista- ja muiden eläinten elinympäristöä ja erämaista luontoa muutetaan mahdollisimman vähän tuulivoimaloiden rakentamisen takia. Samoin liitto haluaa muistuttaa metsästyksen olevan maakunnalle erittäin tärkeää sekä virkistys- että matkailumielessä. Tärkeintä Metsästäjäliiton mielestä on, että tuulivoimaloiden läheisyydessä metsästystä ei tule rajoittaa. Metsästys ei käytännössä aiheuta tuulivoimaloille haittaa tai riskiä.

Liitto haluaa tuoda esiin, että tuulivoimaloiden rakentamisen hyväksyttävyyden ja suhtautuminen tuulivoiman tuotantoon laajemminkin riippuu paikallisten keskuudessa hyvin pitkälti siitä, miten se tulee rajoittamaan ikimuistoisia oikeuksia harjoittaa metsästystä ja muuta luonnon kestäväää käyttöä omilla

asuinseuduilla. On sekä kestävä kehitys että tuulivoiman edun mukaista, ettei näitä paikallisille asukkaille tärkeitä toimintoja tuulivoiman rakentamisen takia rajoiteta.

Vastine:

- Täydennetään kaavaselostusta nykyistä tarkemmalla kuvauksella metsästyksen merkityksestä alueelle. Tuodaan kaavaselostuksessa myös muuten tarkemmin esille metsästyksen näkökulmaa. Metsästäjille suunnattu kysely on toteutettu tuulivoimayleiskaavan luonnosvaiheessa.
- Lähtökohtaisesti tuulivoimapuistojen rakentaminen ei aiheuta rajoituksia metsästykseseen. Rakentamisaikana alueiden käyttöön voi liittyä rajoitteita. Muuten alueilla voi yleensä edelleen metsästää normaalisti.
- Strategisessa tuulivoimayleiskaavassa esitetyt ratkaisut ja vaikutusten arviointi tarkentuvat hankekohtaisessa suunnittelussa, jolloin myös metsästykseseen kohdistuvat vaikutukset arvioidaan tarkemmin.

MUISTUTUKSET

20. Muistutus 1 (yksityishenkilö)

Kommentteja pohdittavaksi oikeusvaikutuksettomaan tuulivoimasuunnitelmaan

1. Tältä näyttää, että Kivivaara-Peuravaara Ky:n, jonka kotipaikka on Helsinki, on vuosien 2020 ja 2021 ovat seuraavat luvut miljoonia euroja
2. 2020 liikevaihto 6,6 Me, liikevoitto 3,3 Me, omavaraisuus 28 %
2021 liikevaihto 8,4 Me, liikevoitto 6,2 Me, omavaraisuus 24 %
3. Kivivaara-Peuravaara 2 A Ky
2021 liikevaihto 4 Me, jossa kasvua 168 %, liikevoitto 2,7 Me, omavaraisuus 2020 23 % 2021 16 %
4. Kivivaara-Peuravaara 2 B Ky
2021 liikevaihto 7,5 Me, jossa kasvua 157 %, liikevoitto 4,9 Me, omavaraisuus 2020 27 %
2021 15 % Nämä tiedot on poimittu Suomen Asiakastiedosta.

Omavaraisuuden laskeminen johtunee siitä, että yhtiöistä on otettu tavalla tai toisella rahaa pois. Kommandiittiyhtiön yhtiömiehiä ovat Taaleri Oy:n joku rahasto? ja Loiste Oy tai sen tytäryhtiö? Eli tällä järjestelyllä Hyrynsalmen kunta jää nopen osalle yhtiöiden tuloksesta. Näin toimien kommandiittiyhtiöiden verotuotto kunnalle voi jäädä olemattomaksi. Lieneekö arveluni oikea? Lisäksi löytyy vastaavan nimiset Oy:t, joilla ei ole toimintaa. Miksiköhän?

Antti Majavan teksti on kuin satusedän kertomaa, joka kertautuu Pohjois-Pohjanmaan 7.2.2023 julkaistussa liitteessä. Pohjois-Pohjanmaalla on todettu, että liitteen mukaan sähkö on bulkkituote, joka viedään pois maakunnasta. Pitäisi saada tuulivoimasta enemmän rahaa maakuntaan, mutta mitään konkretiaa ei tekstistä löydy.

Lisäksi tuulivoiman käyttö vedyn valmistuksessa vaatii vielä aikaa ja tasaista tuulta.

Seitenoikean sähköaseman laajentaminen ja siirtolinja Nuojualle ovat Fingridillä suunnitteluvaiheessa ja valmistunevat joskus 2030-luvulla. Synä tuulivoiman lisäys länsirannikolla, mikä vaatinee mittavia investointeja verkostoon, jotta sähköverkoston "kaatumisen" riski saadaan hallintaan. Jo nyt TVO 3:n reaktorin tehoa jouduttiin laskemaan noin 500 MW:lla.

Erikoisinta on, että tuulivoiman kerrotaan työllistävän, mutta mitään koulutusta alalle ei ole tietääkseni suunnitteillakaan Kainuuseen lieneekö edes Pohjois-Pohjanmaalla. Asia mainitaan kyllä Antti Majavan tekstissä. Ei ihme, että rakennusvaiheessa ja huollossakin työvoimaa tulee ulkomailta. Niin kuin kaikki osat betoniperustan päälle rakennettavaan voimalaan.

Kannattaako yleensäkin Kainuuseen rakentaa jo rakennetun vesivoiman lisäksi tuulivoimaloita?

Muistutuksessa on liitteitä.

Vastine:

- *Täydennetään kaavaselostusta tarkemmalla kuvauksella tuulivoiman työllisyysvaikutuksista ja vaikutuksista paikallistasolle.*
- *Tuulivoimahankkeiden toteutusmahdollisuudet ja vaikutukset arvioidaan tarkemmin yksityiskohtaisemman kaavoituksen ja YVA-menettelyjen yhteydessä. Strategisessa tuulivoimayleiskaavassa vaikutuksia on arvioitu yleispiirteisellä tasolla.*

21. Muistutus 2 (Yksityishenkilö)

Hei, liitteenä muistutus ja esitys Hyrynsalmen kunnalle ja valtuustolle.

Ukkohallan läheisyyteen suunniteltu Kytölehdon tuulivoimapuisto toteutuessaan tulee aiheuttamaan Ukkohallan matkailutoiminnalle merkittävää haittaa ja hidastamaan tai huonoimmassa tapauksessa keskeyttämään alueelle suunnitteilla olevat investoinnit.

Olemme tehneet jo pitkään töitä Ukkohallan kansainvälisen tunnettuuden eteen ja esimerkiksi viime talven aikana solmineet useita matkanjärjestäjäsovimuksia muun muassa Italiaan, Ranskaan, Tšekkeihin ja Slovakiaan. Suurin vetovoimatekijä ja merkittävin syy tulla Ukkohallaan on ollut kaikilla matkanjärjestäjillä sama: puhdas luonto, esteetön ja avara maisema sekä näköalahuoneistot. Mikäli tuulivoimapuisto toteutuu, emme tule saamaan ainoatakaan kansainvälistä asiakasta huoneistoihin eivätkä suunnitteilla olevat tuulivoimalat ainakaan paranna huoneistojen houkuttelevuutta kotimaisillekaan asiakkaille.

Pyydän ystävällisesti huomioimaan yhdessä Ukkohallan keskeisten matkailutoimijoiden ja matkailuyhdistyksen kanssa tekemämme esityksen ja varmistamaan matkailuliiketoiminnan jatkumisen ja sen kehittämisen edellytykset Ukkohallassa myös tulevaisuudessa. (Mukana on liite)

Vastine:

- *Kaavaratkaisussa Ukkohallan läheisyyteen on osoitettu Lumivaaran ja Kytölehdon tuulivoima-alueet. Lumivaaran tuulivoimapuiston on rakenteilla, ja Kytölehdon hankkeen kaavoitussopimus on hyväksytty (7.3.2023). Ukkohallan läheisyyteen ei ole osoitettu muita potentiaalisia tuulivoima-alueita. Kytölehdon suunnitteilla olevan tuulivoimahankkeen vaikutukset arvioidaan tarkemmin hankekohtaisessa kaavoituksessa ja YVA-menettelyssä. Strategisessa tuulivoimayleiskaavassa hankkeen vaikutuksia on arvioitu kaavatasoon soveltuvalla yleispiirteisellä tasolla. Hankkeen toteuttamismahdollisuus ratkaistaan tarkemman kaavoituksen yhteydessä. Mikäli hanke toteutetaan seudullisesti merkittävän kokoluokan hankkeena, edellyttää yleiskaavan hyväksyminen myös merkintää maakuntakaavassa.*
- *Kaavaehdotuksessa on annettu Kytölehdon tuulivoimaloiden alueelle seuraava määräys: ”Yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä on pyrittävä vähentämään Ukkohallan matkailukeskukselle ja alueen reittien virkistyskäytölle aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia. Vaikutusten arvioinnissa on kiinnitettävä erityistä huomiota hankkeiden yhteisvaikutusten arviointiin.” Tarkistetaan määräystä siten, että matkailutoiminnalle aiheutuviin vaikutukset tulevat huomioitua vielä nyt esitettyä perusteellisemmin.*

22. Muistutus 3 (Ukkohallan toimijat)

Muistutus ja esitys

Ukkohallan Matkailuyhdistys sekä Ukkohallan keskeiset matkailutoimijat, jotka edustavat Ukkohallan alueen keskeisiä matkailutoimintoja ja ovat vastanneet suurimmasta osasta Ukkohallan tehdyistä matkailuinvestoinneista viime vuosina.

Esityksen ja muistutuksen tekijät:

Ukkohalla Ski Resort Oy t(Hiihtokeskus)

Hotel Ukkohalla tj. (hotelli-ravintola-saunamaailman operointi)

Uggo Resort tj. (ajorata ja Villa Uggo)

Vaara-Kainuun Matkailuyhdistys Ry, Hallitus
yrittäjä

Teemme muistutuksen koskien Hyrynsalmen tuulivoimaohjelmaa ja kaavoitusprosesseja. Hyrynsalmen Kunta on v. 2015 valtuuston päätöksellä linjannut, ettei matkailukeskuksen (eikä asutuksen) lähellä ja sen maisemaan tehdä tuulivoimapuistoja.

Maisema- ja kulttuuriarvot ovat nousseet entistä tärkeämmiksi, kun tuulivoimapuistoja sijoitetaan. Kainuun ja Hyrynsalmen tärkeimpiä maisemia sekä vetovoimatekijöitä ovat ainutlaatuiset vaaramaisemat. Kainuun korkein vaara Iso Tuomivaaraan ympäristöineen on eritoten maisema-arvoltaan ainutlaatuinen. Sen ympärille tehdyt tuulivoimapuistot aiheuttavat suoraan maisemahaitan Ukkohallan matkailukeskuksen mökinomistajille ja asiakkaille.

Kalajoella merimaisema on vetovoimatekijä siinä missä Kainuussa vaaramaisemat, alla Kalajoen kaupungin linjaus merinäköalan suojelemisesta.

KALAJOEN KAUPUNGIN LINJAUS: ”Tuulivoimalle suotuisten alueiden määrittelemiseen liittyy tuulisuuden lisäksi muun muassa asutuksen, muiden toimintojen sijoittuminen, maisema- ja kulttuurihistorialliset arvot, luontokohteet ja alueen koko. Pääsääntöisesti tuulivoimahankkeita ei tule sijoittaa valtatie 8 meren puolelle. Mahdollisuutena voidaan tuulivoimahankkeita miettiä yrityspuistojen yhteyteen. Kaupungin linjauksena on ollut, että tuulivoimahankkeet eivät saa vaikeuttaa muiden elinkeinojen harjoittamista vaikutusalueella.”

Hyrynsalmen kunnan merkittävin yksittäinen elinkeino on matkailu ja kaikki matkailun keskeiset toimijat ja ylivoinainen enemmistö Ukkohallan 350 mökin- ja huoneiston omistajista ovat sitä mieltä, että Ukkohallan ympäristöön ja lähimaisemaan (minimi 8 km säteelle) ei tule sijoittaa tuulivoimaloita.

Tätä tukee myös Ruotsissa tehty 100.000 mökin ja kiinteistöjen kauppahinta tutkimus, jonka perusteella tuulivoimapuistot alentavat kiinteistön arvoa 10–40% riippuen kuinka lähelle tuulivoimala sijoittuu. (8 km jälkeen vaikutusta ei ole havaittu).

Edellä mainitut asiat tulee huomioida Hyrynsalmen Kunnan suunnitelmassa sekä myös Kainuun maakunnan tuulivoima kaavassa. Kainuussa ja Hyrynsalmella on runsain mitoin tilaa ja alueita, joihin tuulivoimapuistoja voi sijoittaa siten, etteivät ne haittaa mm. matkailuelinkeinoa- yhtä koko Kainuun tärkeää tukijalkaa.

Hyrynsalmen kunta on kesken Kainuun tuulivoiman maakuntakaavan prosessin käynnistänyt ja käynnistämässä erillisiä kaavoitushankkeita (mm. Iso Tuomivaaran viereen Kytömäkeen). Lisäksi kunta näyttäisi olevan muuttamassa v. 2015 valtuuston linjauksia. YIT Kytömäen kaavaprosessi kestää vähintään 2 vuotta ja sen jälkeiset valitukset vähintään saman verran. Käytännössä pahimmillaan alueen matkailun kehittäminen ja investoinnit voivat siis pysähtyä koko prosessin ajaksi 4–5 vuodeksi.

Kainuu ja Hyrynsalmi tarvitsevat investointeja matkailuun. Niiden saaminen edellyttää vetovoimaista toimintaympäristöä ja johdonmukaista elinkeinopolitiikkaa. Hotel Ukkohalla on investoinut Tuomivaaran

päälle 1,5 meur näköalahuoneistot v. 2019. Investointia ei olisi missään nimessä tehty, jos olisi ollut tiedossa, että matkailijat näkevät jatkossa revontulien ja Kainuun korkeimpien vaarojen sijasta tuulivoimaloita- niistä ei matkailun vetovoimatekijää saa mitenkään. Investointipäätöshän tehtiin v. 2015 kunnanvaltuuston linjauksen perusteella. Lisäksi Ukkohallassa on merkittävä yksityinen toimija keskeyttänyt lähes 2 meur investointisuunnitelman koulutus- ja majoituskeskittymän osalta johtuen epäselvästä kunnan tuulivoimapolitiikasta. Se luo myös epäilyksen ylipäättänsä kunnan haluun edistää elinkeinoja.

Esitämme, että Hyrynsalmen kunta käsittelee asian valtuustossaan ja linjaa asian v. 2015 mukaisesti. Kytömäen tuulivoimalat toteutuessaan aiheuttavat matkailuelinkeinolle merkittävää haittaa eikä se ole kunnan eikä Kainuun maakunnankaan etu.

Iso Tuomivaaran ja Ukkohallan maiseman pilaaminen koskee laajemmin koko Kainuuta. Kainuun liiton tuulivoima kaavan maisemaselvityksessä todetaan selvästi, että lähialueella (7km) tuulivoimala hallitsee maisemaa ja vaikutus maisemaan on dramaattinen. Samoin Kainuun liiton kaavaselvityksen näkymä aluenalaysissa todetaan, että maisemamuutos on merkittävä. Käytännössä Kainuun liiton selvitys siis toteaa, että matkailullinen maisema-arvo pilaantuu suurelta osin Kytömäen tuulivoimapuiston toteutuessa. Eikö Kainuulaiset osaa arvostaa Kainuun kauneimpia vaaramaisemia?

Esitämme Kainuun Liitolle, että se linjaa tuulivoiman sijoittelun periaatteiksi sen, että tuulivoimapuistot sijoitetaan siten, että niistä ei ole maisemahaittaa matkailulle. Tämä tarkoittaa sitä, että matkailukeskuksista minimi etäisyys on 8 km (ja vaaramaisemissa etäisyyden pitäisi olla tätäkin suurempi).

Tuulivoima sinänsä on Kainuun kunnille tärkeä ja kannatettava asia. Tuulivoimapuistot tulisi kuitenkin sijoittaa siten, että matkailu- ja muut elinkeinot voivat hyvässä sovussa elää – tilaahan Kainuussa on.

Vastine:

- *Kytölehdon tuulivoimahankkeen kaavoitussopimus on hyväksytty (7.3.2023). Ukkohallan läheisyyteen ei ole osoitettu muita potentiaalisia tuulivoima-alueita. Kytölehdon suunnitteilla olevan tuulivoimahankkeen vaikutukset ja toteuttamismahdollisuudet arvioidaan tarkemmin hankekohtaisessa kaavoituksessa ja YVA-menettelyssä.*
- *Kaavaehdotuksessa on annettu Kytölehdon tuulivoimaloiden alueelle seuraava määräys: ”Yksityiskohtaisemman suunnittelun yhteydessä on pyrittävä vähentämään Ukkohallan matkailukeskukselle ja alueen reittien virkistyskäytölle aiheutuvia kielteisiä vaikutuksia. Vaikutusten arvioinnissa on kiinnitettävä erityistä huomiota hankkeiden yhteisvaikutusten arviointiin.” Tarkistetaan määräystä siten, että matkailutoiminnalle aiheutuviin vaikutukset tulevat huomioitua vielä nyt esitettyä perusteellisemmin.*

23. Muistutus 4 (Yksityishenkilö)

Kuulutus ei vastaa kunnanhallituksen päätöstä ja on näin ollen virheellisesti ja harhaan johtavasti esitetty. Kunnanhallituksen päätöksen 9.5.2023 mukaisesti tulisi kuulutuksen olla Hyrynsalmen tuulivoimaohjelma / strateginen tuulivoimayleiskaava.

Nyt esillä oleva ehdotusvaihe on luonnosvaihetta huomattavasti parempi.

Kytölehdon osalta tuulivoiman rakentamisen sinne tulee ratkaisemaan meneilläänoleva maakuntakaavoitus ja kunnan käynnistämä oikeusvaikutteinen tuulivoimayleiskaava. Kytölehdon vaikutuspiiriin sijoittuu Puolangan, Ristijärven ja Paltamon kuntien mittavat tuulivoima puistohankkeet, joten puhutaan seudullisista hankkeista kaikkien osalta jolloin maakuntakaavoitus nousee ratkaisevaan asemaan kaavoituksien osalta.

Elinkeinopolitiikalla kunnanvaltuuston hyväksymällä on erityisesti haluttu tukea vihreää biotaloutta, kestävän kehityksen mukaisesti, matkailua-luontomatkailu kärkenä ja tuulivoimaa -uutena uusiutuvana energialähteenä. Tuulivoiman osalta on onnistuttu tavoitteet saavuttamaan. Rakennetut ja rakenteilla olevat tuulivoimalat kaikki sijoittuvat kunnan länsiosaan, jossa asukkaista asuu noin 90 % ja loma-asutuksesta 80 % ja matkailuelinkeinon veturi Ukkohalla johon tulevat näkymään kaikki rakennetut, rakenteilla ja suunnitelmassa olevat tuulivoimalat. Tuulivoimaloista johtuen monet ovat peruneet rakentamisen Ukkohallaan ja varsinkin Kytölehdon päätöksen jälkeen näin on tapahtunut.

Kytölehdon tuulivoimalat tulevat sijoittumaan noin 5 km. etäisyydelle Ukkohallan matkailukeskuksesta ja näkyvät suoraan mm. Pienen Tuomivaaran yläosaan, joka on potentiaalista rakentamisaluetta sekä jo rakennettuihin loma-asuntoihin. Valmiita näköalahuoneistoja alueella on 10 joista nykyisellään näkyy kauas Kainuun siniset vaaramaisemat ja tulevaisuudessa punaisena hehkuvat tuulivoimalat.

Kytölehdon vaikutuspiirissä jo nyt kulkee rakennetut maastopyöräilyreitit ja kunnostettavana oleva Kōngäs patikointireitti samoin maastohiihto latuja. Mikäli matkailuelinkeinoa ja erityisesti luontomatkailuun painottuvaa elinkeinotoimintaa kehitetään tuulivoimaloitten rakentaminen vaikuttaisi kielteisesti maisemaan ja kulttuuriympäristöön.

Vaara - Kainuun taidekansallispuisto aloite, johon myös kunta näyttää suhtautuvan myönteisesti sijoittuu myös Kytölehdon ja naapurikuntien tuulivoimapuistojen alueelle. Tässä kunta ajaa selvästi kaksilla ratailla, joten yhteen törmäykseltä ei voi välttyä.

Tuulivoimaohjelmassa minimietäisyys pysyvään asumiseen ja loma-asumiseen tulisi olla vähintään neljä (4) kilometriä ja matkailukeskukseen Ukkohalla vähintään kymmenen (10) kilometriä.

Kuten edellä totesin, Kytölehdon osalta tuulivoimaloitten rakentaminen ratkaistaan meneillään olevilla Kainuun tuulivoimamaakuntakaavan muutoksella ja kunnan käynnistämällä Kytölehdon oikeusvaikutteisella tuulivoimayleiskaavalla.

Pyydän kunnan perusteltua kannanottoa muistutukseeni MRL 65 §.

Vastine:

- *Neljän kilometrin asutussuojaetäisyydellä Hyrynsalmen kunnan alueelle ei nykytilanteessa jäisi toteuttamiskelpoisia tuulivoima-alueita. Jo rakennetut voimalat sijoittuvat lähemmäksi.*
- *Yleiskaavassa on käytetty Ukkohallan matkailukeskuksen suojavyöhykkeenä viittä kilometriä.*
- *Kaavaratkaisussa Ukkohallan läheisyyteen on osoitettu Lumivaaran ja Kytölehdon tuulivoima-alueet. Lumivaaran tuulivoimapuiston on rakenteilla, ja Kytölehdon hankkeen kaavoitussopimus on hyväksytty (7.3.2023). Ukkohallan läheisyyteen ei ole osoitettu muita potentiaalisia tuulivoima-alueita. Paljakan tuulivoima-alue poistettiin kaavasta ehdotusvaiheessa. Kytölehdon suunnitteilla olevan tuulivoimahankkeen vaikutukset arvioidaan tarkemmin hankekohtaisessa kaavoituksessa ja YVA-menettelyssä. Kuten muistutuksessa tuodaan esiin, ratkaistaan hankkeen toteuttamismahdollisuus tarkemman kaavoituksen yhteydessä. Mikäli hanke toteutetaan seudullisesti merkittävän kokoluokan hankkeena, edellyttää yleiskaavan hyväksyminen myös merkintää maakuntakaavassa.*